

PROJECTE DE
DINAMITZACIÓ I GESTIÓ
DEL CENTRE D'ATENCIÓ
AL VISITANT
DINS L'APA
ITACARÉ-SERRA GRANDE
I PENINSULA DE MARAÚ

TERRA ATALANTA S.C.

Ecoturisme, gestió i educació ambiental

ÍNDEX

1. PREÀMBUL	1
2. INTRODUCCIÓ	3
2.1. OBJECTIUS	3
2.2. JUSTIFICACIÓ	4
2.3. ANTECEDENTS	5
2.4. METODOLOGIA	6
3. CARACTERITZACIÓ DE LA REGIÓ	
3.1. SITUACIÓ GEOGRÀFICA	9
3.2. VALORS ECOLOGICS	10
3.2.1. LA MATA ATLÀNTICA	10
3.2.2. ECOSISTEMES ASSOCIATS A LA MATA	14
3.2.2.1. SISTEMA DUNAR (RESTINGA)	14
3.2.2.2. MANGLAR	16
3.3. HISTORIA I CULTURA	17
3.4. DEMOGRAFIA	18
3.5. PROBLEMÀTICA ACTUAL	19
3.5.1. PORTO SUL	19
3.5.2. RESORTS	21
3.5.3. ESTRADA BA-001	22
3.5.4. "DESMATAMENT"	24

4. DIAGNOSI

4.1. AREA DE PROTECCIÓ AMBIENTAL (APA)	26
4.1.1. APA ITACARÉ-SERRA GRANDE	27
4.1.1.1. PATRIMONI NATURAL	27
4.1.1.2. OBJECTIUS DE L'APA	28
4.1.1.3. ZONIFICACIÓ	28
4.1.1.4. RPPN	29
4.1.1.5. PARC DO CONDURÚ	30
4.1.1.6. EVOLUCIÓ	30
4.1.1.7. CONSELL GESTOR	31
4.1.2. APA PENINSULA DE MARAÚ	32
4.2. PLA DE DESENVOLUPAMENT TURÍSTIC. ITACARE 2015	33
4.2.1. INSTITUT DE TURISME D'ITACARÉ	34
4.2.2. SITUACIÓ DEL TURISME	34
4.2.2.1. PANORAMA GENERAL	34
4.2.2.2. REGIÓ DE BAHIA	35
4.2.2.3. PANORAMA A ITACARÉ	36
4.2.2.4. MERCATS EN ALÇA	38
4.2.2.5. TIPOLOGIA DE TURISME	39
4.2.3. PRESPECTIVES DE FUTUR	40
4.2.3.1. PRINCIPIS	40
4.2.3.1.1. DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE	40
4.2.3.1.2. COMPETITIVITAT	41
4.2.3.1.3. AUTO-GESTIÓ	41
4.2.3.2. RESULTATS ESPERATS	41
4.3. INSTITUTO ALIANÇA	43
4.3.1. PERFIL DE LA ONG	43
4.3.2. PROGRAMES DESENVOLUPATS	46

5.	PLA D'ACCIÓ	
5.1.	CENTRE D'ATENCIÓ ALS VISITANTS	49
5.1.1.	EMPLAÇAMENT	49
5.1.2.	INSTAL·LACIÓ	49
5.1.3.	INFRAESTRUCTURA	
	<i>"CENTRO DE ATENDIMIENTO AO VISITANTE"</i>	51
5.1.3.1.	CAFETERIA	52
5.1.3.2.	RECEPCIÓ	53
5.1.3.3.	SALA GRAN	53
5.1.3.4.	SORRAL	54
5.1.3.5.	MAGATZEM	54
5.1.3.6.	DESPATX	55
5.1.4.	FUNCIONAMENT I GESTIÓ DEL CENTRE	55
5.2.	ACCIONS	55
5.2.1.	FITXES D'ACCIONS	56
5.2.2.	CALENDARI D'EXECUCIÓ	63
5.2.3.	ACCIONS DESENVOLUPADES	64
6.	CONCLUSIONS	67
7.	AGRAÏMENTS	68
8.	BIBLIOGRAFIA	70

ANNEXOS

1. PREÀMBUL

Les autores d'aquest projecte som 4 noies estudiants de ciències ambientals: Núria Canals Sangrà, Ivette Carner Blanch, Helena Clos Caturla i Núria Cruset Tonietti que hem realitzat el treball de camp a Itacaré, estat de Bahia, Brasil.

Les 4 estem sensibilitzades en temes de cooperació i teníem ganes de poder realitzar el projecte en un país en vies de desenvolupament, per tal de treballar el més bàsic de les ciències ambientals, com és la relació de la societat amb la natura, alhora que coneixíem una altra realitat, alguns cops molt allunyada del nostre dia a dia i amb unes necessitats completament diferents.

A finals del 2007, ens vam trobar amb l'Eva Arbat, llicenciada en ciències ambientals per la UdG, la qual ens va facilitar el contacte amb una ONG (organització no governamental) del Brasil, "*Instituto aliança*" amb la que ella havia treballat anteriorment en temes de desenvolupament sostenible.

A partir d'aquest moment, vam començar a buscar informació de la zona i vam contactar amb la ONG per tal de lligar un projecte definitiu a la zona d' Itacaré, reconeguda també amb el nom de la "*Costa do cacau*".

Al març del 2008 arribem a Brasil i ens reunim amb Ilana Cunha, la coordinadora de la ONG a Itacaré. D'aquí surt la proposta de treballar entre Itacaré i Serra Grande, en el projecte de dissenyar un centre d'atenció al visitant.

Aquest "Centre de atendimento a ou visitante" està encarat bàsicament a informar i sensibilitzar als turistes i als propis nadius de la zona, de les característiques ambientals i culturals de la regió, alhora que es potencia un turisme de base comunitària.

2. INTRODUCCIÓ

En l'era actual, el turisme ha esdevingut una de les activitats més practicades arreu del món. Avui en dia es poden obtenir diferents ofertes turístiques a l'abast de tothom. Com a conseqüència d'aquest fenomen hi ha un canvi en la dinàmica de l'oci i del temps de lleure.

Assimilant que el turisme és un fet mundial, cal fer plans de gestió del turisme, per tal de que sigui sostenible i respectuós amb l'entorn de cada zona on es desenvolupi, especialment en les zones més fràgils i amb problemes de declivi socioeconòmic, tal i com passa en l'àrea geogràfica on hem realitzat el nostre projecte.

2.1. OBJECTIUS

Col·laborant amb l'Instituto Aliança, el que es pretén amb aquest projecte és la creació d'un centre de visitants en el terme municipal d'Itacaré, per atendre a tot aquell que arribi a la regió.

En aquest centre es vol crear una consciència respectuosa amb el medi natural i amb la població nativa, alhora que es difonen les característiques de la zona, unes bones pràctiques del turisme i es dona a conèixer la zona protegida.

Objectiu General:

- Crear un centre d'atenció per a visitants

Objectius Específics:

- Sensibilitzar visitants i comunitat:
 - Difondre bones pràctiques.
 - Promoure activitats d'educació ambiental.
 - Potenciar la preservació de l'entorn.
- Crear noves oportunitats socioeconòmiques.
 - Promoure turisme de base comunitària.
 - Implicar a la comunitat en la gestió.
 - Impulsar la creació d'una associació de guies locals, els quals s'han format a través del Programa Aliança.

➤ Informar de les característiques de l'APA.

Difondre la història i la cultura de la regió.

Donar a conèixer espècies endèmiques i en perill d'extinció.

Informar de les espècies més comuns i dels diferents ecosistemes.

2.2. JUSTIFICACIÓ

A Brasil, el turisme ja és el tercer producte d'exportació en termes comercials, per darrere del cultiu de la soia i la indústria del ferro. Segons el Ministeri de Turisme (MTur), el turisme de Brasil està creixent per sobre el 15%, quan la mitjana de creixement mundial és del 10%. Segons l'Organització Mundial de Turisme, el sector és responsable d'1 de cada 9 llocs de treball generats al món. Per la seva natura i la dinàmica és la branca de l'economia que ràpidament pot respondre als desafiaments que es troba la nació brasilera com la generació de nous llocs de treball, l'ampliació de divises, la reducció de les desigualtats regionals, la redistribució de renda, la valorització i la conservació de l'immens patrimoni cultural i natural.

Tenint en compte el principi de desenvolupament sostenible, Brasil vol guanyar competitivitat, atreure i satisfer més turistes, de forma que es promou el desenvolupament local sostenible, garantint d'aquesta manera la generació de riqueses i la inclusió de les comunitats en la preservació del patrimoni cultural i natural. En aquest sentit, el litoral sud de l'estat de Bahia, i especialment Itacaré, té aquest objectiu per assolir.

Des de 1998 amb la construcció de la carretera "BA 001-estrada parque Ilheus/Itacaré" el turisme a la regió ha crescut de forma molt ràpida i desordenada, acompanyant a l'augment de noves problemàtiques a la regió com : l'augment de la violència, l'ocupació desordenada d'espais urbans i naturals, l'augment de migració de les comunitats rurals cap a Itacaré, la degradació ambiental i l'especulació immobiliària, entre d'altres.

Tot i els esforços d'organitzacions no governamentals per aconseguir un desenvolupament sostenible de la regió, Itacaré i les zones properes a Itacaré, veuen com les previsions de futur són que el turisme continuï creixent sense seguir cap tipus de planejament realitzat per l'administració municipal ni regional. Gràcies a aquest tipus d'institucions no governamentals, encara hi ha l'esperança de poder integrar el desenvolupament sostenible, la conservació de la

natura i una millor qualitat de vida en general a les comunitats més pobres, les quals no han patit una pressió turística tant forta.

En aquest sentit, el desembre de 2007, després d'unes reunions entre la coordinadora de l'*Instituto Aliança* a Itacaré i el secretari de turisme de l'estat de Bahía, en una visita realitzada per aquest últim a la regió de la *costa del cacau*, va sorgir la idea de crear un centre d'atenció al visitant, veient la necessitat de crear un centre a on el turista, pogués informar-se de les diferents característiques de la zona i la necessitat de preservar-les, així com fomentar la producció associada al turisme provinent de comunitats allunyades dels centres turístics tradicionals, les quals tenen una gran necessitat de desenvolupar-se econòmicament després de la crisi de cacau, alhora que es crea un lloc d'intercanvi entre la comunitat i els turistes de forma directe.

El mateix desembre, l'*Instituto Aliança* presenta un avantprojecte de construcció del centre, el qual va ser aprovat el març de 2008 per la secretaria de turisme de l'estat de Bahía (consultar annex I). Aquell mateix mes, es va fer la cessió d'un terreny al costat de la carretera BA-001 que uneix la ciutat de Ilheus amb la vila d'Itacaré, ruta obligatòria per tots els visitants de la costa del cacau, i és en aquest moment que es comença a perfilar aquest espai per crear el que serà el nou "Centro de atendimento ao visitante" .

2.3. ANTECEDENTS

Brasil amb una extensió de 8.456.000 km² aproximadament, i un gran atractiu natural, és avui un punt molt important alhora de parlar de biodiversitat d'espècies i ecosistemes. Gràcies a aquest atractiu natural el turisme s'ha impulsat durant les últimes dècades per atreure noves fonts d'ingressos i capital estranger.

Itacaré, municipi de l'estat de Bahia, no s'allunya de la creixent demanda de turisme, en els últims anys ha intentat gestionar tant el turisme procedent de l'exterior, com el de l'interior del país, tot i tenir mancances considerables en l'organització interna del municipi. Es aquí, on l'*Instituto Aliança* està treballant, a través dels seus programes en formació d'adolescents, per tal d'actuar sobre els punts febles i tenint en compte el futur de la població envers el turisme.

2.4. METODOLOGIA

La metodologia del projecte la podem definir en 7 fases diferents:

Fase prèvia:

Recerca d'informació per internet sobre la zona d'estudi. **Primera presa de contacte** amb la persona que ens tutoritzarà el projecte de la ONG amb la que col·laborem.

Primera fase:

Cerca d'informació de les característiques ecològiques i culturals de la zona, i preparació d'entrevistes amb diferents institucions de la regió que estan treballant temes relacionats amb el turisme, el desenvolupament sostenible i l'educació ambiental. A partir d'aquí llegim documents elaborats pel Ministeri de Medi Ambient de Bahía, per l'Instituto Aliança i l'Institut de Turisme entre d'altres institucions.

Segona fase:

Realització de les entrevistes preparades a la primera fase i primer contacte físic de la regió d'estudi. A través d'excursions guiades per nadius i experts de la zona, els quals ens van descriure detalladament els diferents ecosistemes juntament amb l'explicació de la situació actual de les diferents comunitats que habiten a la zona.

Tercera fase:

Diagnosi de les necessitats a través dels documents analitzats, les conclusions de les entrevistes i el treball de camp, a partir del qual vam redefinir els objectius del projecte.

Quarta fase:

Disseny del "Centre d'atendimento a ou visitante" i les accions a portar-hi a terme. Aquesta fase es va fer conjuntament amb la coordinadora del projecte i de la ONG a Itacaré, i al mateix moment que anàvem dissenyant les accions estudiàvem la seva viabilitat. És en aquest moment quan comencem la redacció de la memòria.

Cinquena fase:

Coneixement físic del terreny a on es construirà el centre. Aquesta ens hagués agradat poder-la realitzar abans, però per causes externes al projecte, va ser tardana. És llavors quan comencem a desenvolupar una de les accions proposades, que és la catalogació de les espècies del terreny per poder marcar un itinerari als visitants. Aquesta feina l'hem realitzat amb diferents experts botànics amb els quals ja havíem treballat en fases anteriors i els joves formats

en ecoturisme per l'*Instituto Aliança*, per tal d'afavorir una participació de la comunitat en el disseny i construcció del centre.

Un cop catalogades les espècies i enllestit l'itinerari definitiu del centre, a finals de maig, presentem el projecte davant dels voluntaris de la ONG, aprofitant unes jornades de formació que l'*Instituto Aliança* porta a terme.

Sisena fase;

Redacció i correcció definitiva del projecte final de carrera, a Catalunya, juntament amb els nostres tutors corresponents assignats per la Univeritat de Girona.

Setena i última fase;

Avaluació del projecte. Esperarem a finals d'any per poder realitzar aquesta fase, ja que és llavors quan en teoria s'inaugurarà el centre i estarà obert a tot tipus de visitant, per la qual cosa estarem en disposició de fer el primer balanç quan a l'èxit de la implamentació del projecte.

3.1. SITUACIÓ GEOGRÀFICA

La zona d'estudi es troba al nord est de Brasil, al litoral sud de l'estat de Bahia, dins la microregió sud d'Ilheus-Itabuna, territori conegut popularment com la "*Costa do cacau*" i la "*Costa do Dende*", ocupant uns 180 km del cinturó costaner i oferint innumbrables belleses als visitants. (Consultar mapa climàtic ANNEX II)

El projecte es desenvolupa dins el marc físic dels municipis d'Uruçuca, Itacaré i Maraú, englobant nuclis rurals i costaners com Serra Grande, Camboinhas, Itacaré, Taboquinhas, Barra Grande i Camamú (de sud a nord). Aquesta zona està situada dins la faixa de clima tropical, amb una temperatura mitjana de 27°C, diferenciant al cap de l'any dos estacions, l'estació seca i la plujosa, aquesta última els mesos d'abril, maig, juny, juliol i agost.

El riu Contas, l'accident geogràfic més important de la zona, emblemàtic per les activitats comercials i actualment turístiques que s'hi realitzen, neix a la Chapada Diamantina (centre de Bahia) i desemboca a Itacaré, passant pel nucli de Taboquinhas. Dins la zona d'estudi hi trobem també la desembocadura del riu Tijupe i del riu de Sargi, acompanyats per manglars, els quals cadascun d'ells crea un petit delta que combinat amb la pujada i baixada de les marees dona a les platges una bellesa excepcional.

L'abundància d'aigua a la zona fa que a qualsevol racó s'hi puguin trobar cascades, rius, rierols i al final d'ells una platja amb sorra fina i blanca, formades en més d'una ocasió per restes de corall.

La península de Maraú, coneguda com la costa del Dende, per l'abundància d'aquesta palmera, a 180 km de Salvador, 100 km d'Ilheus i 30 km d'Itacaré, separa l'oceà Atlàntic a l'est del riu Maraú i la badia de Camamú a l'oest.

L'orografia retallada de la zona a causa de la presència de nombrosos rius i rierols i la presència de les barres de corall sobre la plataforma continental forma una gran quantitat de piscines naturals.

3.2. VALORS ECOLÒGICS

3.2.1. LA MATA ATLÀNTICA

Amb l'elaboració de Mapa de Vegetació de Brasil del IBGE (Institut Brasilé de Geografia i Estadística), publicat el 1993 (figura 1), la Mata Atlàntica va ser considerada com a bioma principal de la regió costanera de Bahia, declarada com a tal pel CONAMA (Consell Nacional de Medi Ambient). Aquesta regió inclou boscos ombròfils densos i oberts (que alberguen boscos d'estatge montà i boscos litorals). Els boscos ombròfils mixtes (amb predominança d'araucàries i lauràcies) i els boscos estacionals i semidecíduos (que acullen les selves subtropicals dels estats del Sud i les selves decídues del Nord-est), així com els ecosistemes associats o també anomenats formacions pioneres (manguerals, restingues, camps d'altitud, boscos montans de la regió Nord-est, localment coneguts com a "brejos" i "chãs") i les àrees de transició entre les formacions forestals, també denominades "àrees de tensió ecològica". (Consultar quadre quantitat d'espècies annex II)

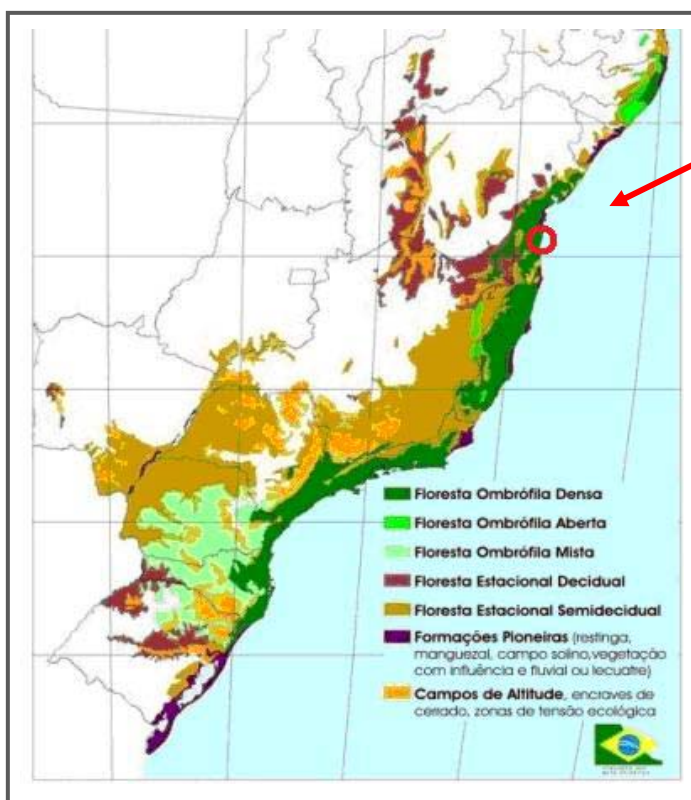

Figura 1: Mapa de vegetació de Brasil. FIBOE, 1993

Escala 1: 5.000.000

Font: Institut Sociambiental Fundació SOS Mata Atlàntica.

Tot i els intents que es van fer per estimar l'àrea original de la Mata Atlàntica, sense una base científica fiable no es van poder traçar unes conclusions precises. D'acord amb la definició del *Domínio da Mata Atlântica*, el bosc cobria originalment una àrea de 1.363.000km², equivalent al 16% del territori nacional. En l'esmentada àrea s'acollia, un total de 17 estats: Piauí, Ceará, Rio Grande do Norte, Paraíba, Pernambuco, Alagoas, Sergipe, **Bahia**, Espírito Santo, Minas Gerais, Rio de Janeiro, São Paulo, Paraná, Santa Catarina, Rio Grande do Sul, Goiás e Mato Grosso do Sul. En contrast, l'àrea inalterada fins el 1995 va ser estimada amb 98.878km², un 7,25% de la cobertura original, com es pot observar a la figura 2, tot i que no s'han pogut obtenir dades més recents, actualment s'estima que l'àrea inalterada ha disminuït considerablement.

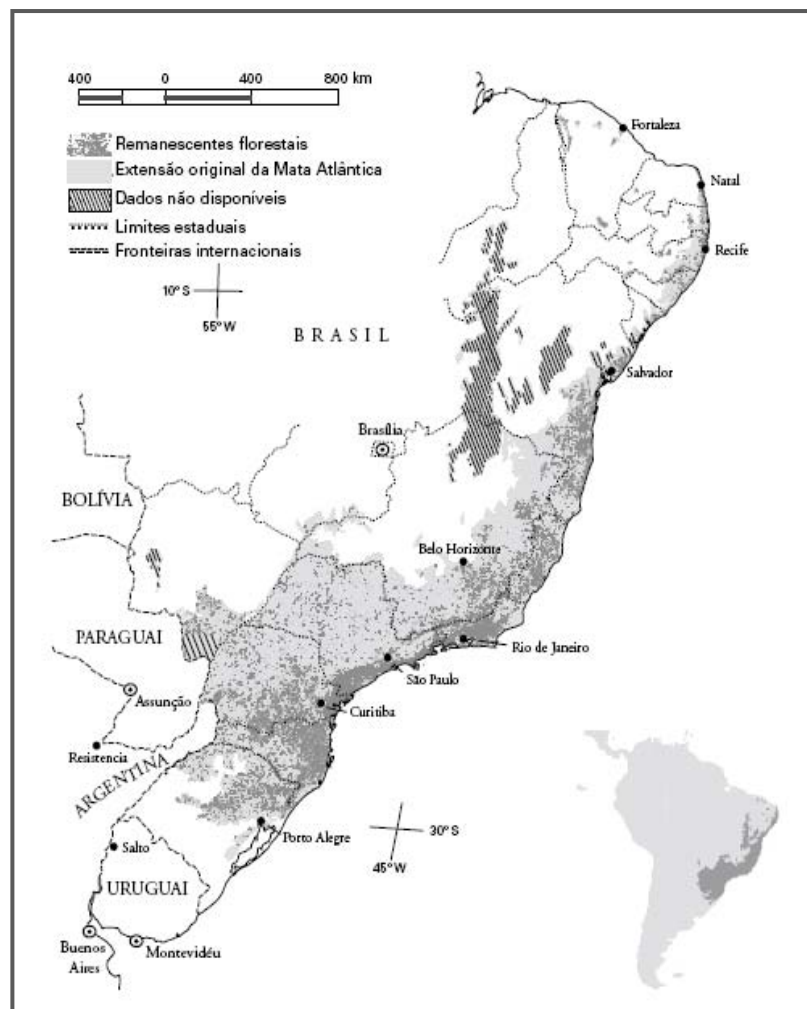

Figura 2: Extensió original i actual de la Mata Atlàntica al Brasil.

Dades de cobertura forestal segons la Fundació SOS Mata Atlàntica (Paraná i Rio de Janeiro, 2000; altres estats, 1995).

Aquest és el segon bioma més amenaçat del planeta, ja que els impactes dels diferents cicles d'exploració i de la concentració de les ciutats més grans juntament amb els nuclis industrials, van produir que la vegetació natural fos reduïda dràsticament. La devastació va ser més gran a les àrees planes de la regió costanera i de l'estreta faixa litoral del Nord-est, on hi resta menys de l'1% del bosc original tal i com es pot observar a la figura 2.

Història:

La destrucció de la Mata Atlàntica es va iniciar molt aviat en la història d'aquest país. Comunitats indígenes prehistòriques, que habitaven en algunes zones de selva fa 11 mil anys, ja practicaven una agricultura rudimentària. Tot i que qualsevol impacte que ells poguessin haver fet sobre la Mata Atlàntica no es percep en els nostres dies.

Foto 1: Pau-brasil (*Caesalpinia echinata*)

Font: http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:Caesalpinia_echinata_2.jpg

Va ser poc després quan els europeus descobrissin Brasil, al 1500, que la tala de selva va començar a ser més dràstica, com per exemple l'explotació a llarga escala del "pau-brasil" (*Caesalpinia echinata*), aleshores tan abundant a les selves costaneres de Rio de Janeiro que va acabar donant nom al país. El "pau-brasil" actualment el podem trobar a la llista vermella d'espècies amenaçades de la UICN i a l'apèndix II de la convenció sobre el Comerç internacional d'espècies amenaçades de fauna i flora silvestres (CITES) .

Quan va arribar la colonització, a mitjans del segle XVI, es va concentrar a la costa i es va començar amb la destrucció dels biomes brasilers presents. En les zones talades es va desenvolupar l'economia de la canya de sucre, de cotó i del cafè, seguits per intensos processos d'urbanització i d'expansió agrícola durant els segles XIX i XX.

Altres agreujants de la desforestació van ser: la conseqüència de la crisi del petroli als anys 70, la qual va acabar amb la destrucció d'alguns reductes de selva del Nord-est i de l'interior de Sao Paulo. Ja que el bioetanol va passar a ser utilitzat com a combustible alternatiu, i la major part de les selves verges van donar lloc a grans extensions de cultiu de canya de sucre. Una altra conseqüència va ser la ràpida expansió de la indústria de cel·lulosa i paper, el que va donar lloc a tals de grans àrees de selva i la substitució d'aquestes per plantacions homogènies de pins exòtics i eucaliptus.

Situació ecològica actual:

La Mata Atlàntica és actualment, l'ecosistema més important dins les Reserves Brasileres de la Biosfera. Està entre els cinc primers llocs de la llista dels hotspots, ocupant la tercera posició entre els hotspots dels boscos de Mesoamèrica i el Cerrado, amb àrees amb una biodiversitat de 456 espècies per hectàrea de plantes. Hi podem trobar unes 1361 espècies de mamífers, aus, rèptils i amfibis, on 567 són endèmiques, representant el 2% de totes les espècies del planeta, només per aquests grups de vertebrats.

La Mata, conté 20.000 espècies de plantes, de les quals 8.000 són endèmiques, és el segon gran bloc de selva tropical del país.

Per a tenir una idea del grau d'importància de la Mata Atlàntica, destacar que de les 202 espècies d'animals amenaçades als diferents ecosistemes brasilers, 171 viuen dins la Mata Atlàntica.

Considerat doncs un important hotspot, on els canvis presents s'estan donant molt ràpid, la necessitat d'una acció per a la conservació és més urgent.

La pèrdua de biodiversitat pot induir a la pèrdua d'ecosistemes, poblacions, variabilitat genètica, espècies i processos ecològics i evolutius que mantenen aquesta diversitat. En el hotspot Mata Atlàntica, les causes i la dinàmica de la pèrdua de biodiversitat són extraordinàriament complexes, impulsades per un sistema desigual de la possessió de terres i per les relacions comercials locals, nacionals i internacionals.

Importància social:

Deixant de banda la importància ecològica de la Mata Atlàntica, també és important destacar-la per la importància que ha pres en la vida de la població brasilera.

La diversitat biocultural està sent devastada per les accions descontrolades a la regió de la Mata. Així com el coneixement tradicional sobre els sistemes ecològics, en l'ús de recursos i sobre la història natural estan desapareixent.

Cal destacar que 100 milions de brasilers viuen en territori de Mata Atlàntica, es a dir que millora la qualitat de vida d'un 70% de la població brasilera, ja que permet mantenir els dolls d'aigua, els quals abasteixen les ciutats i comunitats, i també afavoreix el funcionament del clima, regulant les temperatures i la pluja.

Avui en dia, també s'ha desenvolupat el turisme ecològic, el qual dona feina a la població, i al mateix temps, amb l'impuls d'aquest sector econòmic es potencia la conservació de la Mata. La Mata Atlàntica també proporciona moltes espècies que es fan servir per a la medicina, o d'altres que s'utilitzen per fer artesanía.

3.2.2. ECOSISTEMES ASSOCIATS A LA MATA

La Mata presenta molts ecosistemes associats, alguns d'aquests els podem trobar dins les àrees de protecció, catalogades a Brasil com a APA's (Area de Proteção Ambiental), de la Península de Marau i Itacaré-Serra Grande. A la nostra zona d'estudi hi trobem el sistema dunar, conegut al país com a restinga, i el manglar.

3.2.2.1. SISTEMA DUNAR (RESTINGA)

De manera general, la paraula restinga és utilitzada per a tots els tipus de dipòsits sorrencs litorals, de diferents orígens, caracteritzats, en general, per superfícies baixes i lleugerament ondulades. Podem considerar com a vegetació de restinga, un conjunt de comunitats vegetals fisonòmicament característiques, amb influència marina i fluviomarina, distribuïdes en mosaic i en àrees amb una gran diversitat ecològica, sent classificades com a comunitats edàfiques, per dependre més del tipus de sòl que del clima.

Part de la vegetació és considerada pionera, colonitzant espais oberts en altres àrees, iniciant el procés de successió ecològica. És una regió de baixa diversitat d'espècies i distribució homogènia.

Foto 2: Restinga a la platja de Piracanga (Península de Marau). Font pròpia

La regió intermareal posseeix molta importància per alguns grups d'aus migratòries originàries del Nord o del Sud del globus, ja que aquests utilitzen aquesta àrea pel descans i l'alimentació. Per a les tortugues marines funcionen com a àrea de reproducció (desovament). Molts mamífers també utilitzen les platges per al descans, l'alimentació i l'aparellament.

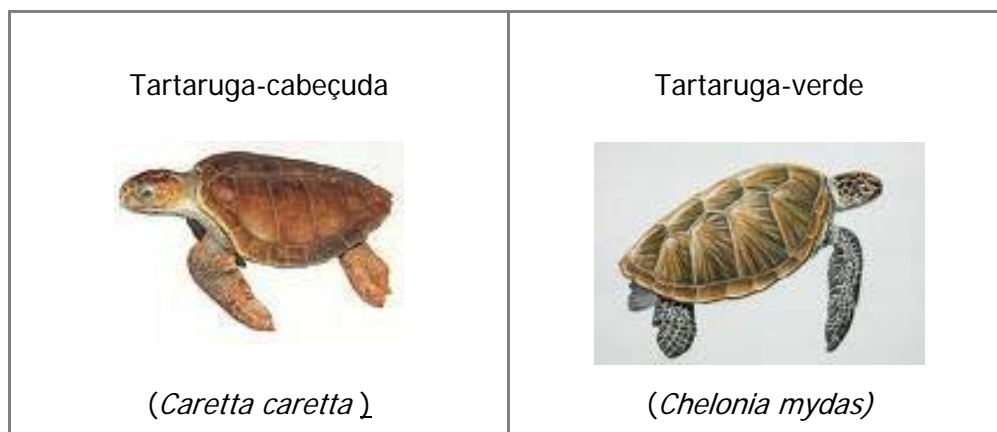
La fauna permanent són principalment invertebrats, mol·luscs i cucs excavadors.

Aquest tipus d'ecosistema també té una importància econòmica pel que fa al seu paisatge, recursos per a la indústria i la medicina, per a l'alimentació i per la seva funció com a fixador de dunes.

Problemàtica ambiental:

Un cas d'especial interès en la nostra zona i actualment en perill per la pressió turística, és la tortuga marina que viu al Sud de Bahia. Les tortugues es veuen obligades a sobreviure en un medi cada vegada més antropitzat.

En aquesta zona s'hi poden trobar, principalment, dues espècies diferents de tortuga:

Les dues en situació de vulnerabilitat segons la llista vermella de la UICN. (Consultar taules ANNEX II)

L'època de desovament es dona entre els mesos de desembre i abril on la pressió turística és important en aquesta regió. I per efecte de l'home l'hàbitat d'aquestes espècies ha canviat de tal manera que la cria de tortugues es veu afectada dràsticament. Quan les petites tortugues aconseguen sortir de l'ou, són atretes de manera instintiva per la llum que reflexa el mar, però

moltes vegades es desorienten ja que van cap a la llum artificial de les carreteres i carrers pròxims a la costa.

3.2.2.2. MANGLAR

Els manglars es troben al llarg de 6.800 kilòmetres al litoral brasiler. Aproximadament el 80% dels manglars del país es troben a les regions Nord i Nord-est, sent aquesta última la que posseeix quasi 500.000 hectàrees de manglar.

Aquest és un ecosistema associat al bioma que forma la Mata Atlàntica i pertany al grup de les formacions pioneres amb influència fluviomarina. Es dona en àrees baixes de les planícies costaneres, que són inundades amb les mareas altes i punt de trobada de l'aigua dolça dels rius amb l'aigua salada del mar.

Foto 3: Manglar de Barra Grande. Font pròpia

Es considera un ecosistema construït per vegetació arbòria i llenyosa principalment, amb sòls amb una gran quantitat de llots, rics en matèria orgànica i amb un baix contingut d'oxigen. Presenta varies espècies de microorganismes, algues, crustacis i mol·luscos adaptats a constants variacions de salinitat i fluxos del mar. Així com també s'hi donen diferents tipus de manglars:

- Manglar blanc (*Laguncularia racemosa*)
- Manglar vermell (*Rhizophora mangle*)
- Manglar negre (*Avicennia schaueriana*)

És un ecosistema dels més productius del planeta que permet protecció, alimentació, reproducció i un lloc de posta d'ous de molts animals.

Problemàtica ambiental :

Tot i que Brasil té una extensió relativament gran de manglars i que aquests estan protegits des de 1992 pel Decreto Federal No. 750, les àrees de manglar van patir una reducció d'un 46,4% en un període de 14 anys.

Entre les possibles causes senyalades per aquesta destrucció es donen principalment per l'acció de l'home i de les seves activitats sobre el medi natural. Algunes com: la desforestació per causa de la indústria de la fusta, la proliferació de llocs per al cultiu de gamba, la contaminació resultant dels residus industrials i domèstics i en els últims anys els accidents d'abocaments de petroli en aigües costaneres.

3.3. HISTÒRIA I CULTURA

La regió antigament estava habitada per les comunitats indígenes *tupiniquins* i *pataxos*, aquestes vivien de la caça, la pesca i l'agricultura de subsistència.

Cap al 1530 van arribar a la costa del cacau, els colonitzadors portuguesos amb els jesuïtes, amb els objectius d'ocupar terres brasileres i convertir al catolicisme la població nativa i esclaus, la majoria d'aquests provinents de l'Àfrica portats pels mateixos colonitzadors.

A partir del 1620 alguns esclaus comencen a prendre consciència de la repressió que pateixen i decideixen fugir dels seus amos i viure lliurement, tot i que es veuen forçats a viure amagats i d'aquesta manera es formen els primers "quilombos" (refugis d'esclaus).

Als voltants de 1720 es construeix l'església de Sao Miguel, el que comença a donar estructura de poble a Itacaré, però no és fins el 1932 que la "Condessa de Ressende", eleva Itacaré a la categoria de municipi.

A mitjans del s.XIX s'obre un nou cicle que permet a la zona començar a desenvolupar-se econòmicament gràcies a la plantació i exportació de cacau cap a Europa i Estats Units. Eren els temps dels Coronels ("coronéis"), senyors de les terres, els quals funcionaven com un règim militar imposant les seves regles i quedant-se la riquesa produïda, el qual va portar com a conseqüència l'empobriment de la població, ja que aquests treballaven només a canvi de menjar.

La ciutat havia estat un important port marítim en l'època "del cacau d'or", quan el cacau es transportava per mar. Posteriorment, però, amb la construcció de noves carreteres, el comerç per mar va començar a decaure. A més, a la dècada dels 80, arriba la plaga "vassoura da bruxa", afectant les plantacions del cacau i s'inicia el que s'anomena *crisi del cacau*, el qual ja es considerava un tret cultural del municipi. Considerat doncs, com una zona on hi freqüentava el comerç del cacau, avui en dia però, es viu de la pesca i del turisme.

En els últims anys s'han millorat les infraestructures de carreteres i carrers de la ciutat, incrementant així l'arribada de turisme (de fet, no és fins l'any 1998 que es comunica per carretera Itacaré amb Ilheus per *BA-001*).

Actualment Itacaré, és un punt a on conviuen la cultura indígena, africana i europea, creant així una mescla única considerant-ho el bressol de la cultura afrobrasileira amb tot el seu esplendor. Així que no és estrany passejar-te pels carrers o les platges d'Itacaré, Serra Grande i Barra Grande i trobar-te grups formats per gent de totes les edats jugant a capoeira (expressió de la cultura afrobrasileira, dansa i art marcial, alhora que les lletres de les seves cançons, relaten les dificultats amb les que es van trobar els seus avantpassats) o algún símbol de Candomblé (ritual antic derivat de la religió africana portada pels esclaus) pels carrers de les edificacions colonials, alhora que a les nits el forró, el xote (tipus de música importat pels europeus i considerat folklore) o el reggae inunden els carrers amb el seu ritme.

3.4. DEMOGRAFIA

Brasil compta amb una població total de 184.184.264 habitants, dels quals 13.815.334 viuen a l'estat de Bahía. En aquesta regió trobem que la proporció de sexes és de 88,95 homes per cada 100 dones. (consultar annex III)

L'esperança de vida al néixer que tenien els habitants de Bahía el 2005 era de 75 anys en les dones i de 68 anys en els homes, aquesta diferència notable entre els homes i les dones ve donada pel tipus de feines que realitzen els homes, aquestes són més dures i intenses que les feines que fan les dones, la majoria de les quals degut a la seva cultura, es queden a casa cuidant de les criatures i fent feines menys exposades al risc. Tot i que si ens fixem amb l'esperança de vida sana al néixer ens trobem que la diferència entre els dos sexes és lleugerament més petita, en les dones és de 62 anys i en els homes és de 57 anys.

La taxa bruta de natalitat per cada 1000 habitants a l'estat de Bahía és de 22 naixements l'any, amb una taxa de fecunditat de 2,36 fills per dona l'any 2004, superant la mitjana de Brasil que és de 2,04 fills per dona i any. El que dóna una taxa de creixement de la població de 1,13 % de creixement mig anual entre el període de 2001-2005.

Centrant-nos amb la microregió de Ilheus-Itabuna, on s'ubicarà "el centro de atendimento ao visitante" trobem que aquesta ocupa una extensió de 21.308,944 km² la qual té una població de 1.075.311 habitants (dades del 2005) amb una densitat de 50,5 hab/km².

Itacaré, el 2007 comptava amb una població de 24.720 hab, el que significa que la densitat de població és de 24,5 hab/km², una densitat que la podem considerar molt baixa. Aquest fet és degut a la concentració de població que pateix Itacaré i a la gran quantitat de zona deshabitada que pertany al municipi. També cal esmentar que el 60% de la població viu a la zona rural, el que vol dir que hi ha comunitats d'agricultors aïllades del nucli urbà.

3.5. PROBLEMÀTICA ACTUAL

Com ja s'ha esmentat en el punt anterior, la gran importància ecològica i social que té la zona es veu afectada per una gran pressió antròpica, que generalment s'aprofita de les necessitats econòmiques de la població per camuflar els impactes que genera l'actuació.

Alguns exemples són:

3.5.1. PORTO SUL

Enguany s'ha aprovat un projecte de construcció d'un port de mercaderies a la regió de Bahia, el qual anirà situat a *Ponta do Ramo*, a 27 km d'Ilheus, en direcció a Itacaré, enmig de la carretera construïda l'any 1998. *Ponta do Ramo* és un dels llocs més bonics del litoral brasiler, ja que està envoltat de restingues i manglars.

El projecte de la construcció del port també inclou: la construcció d'un aeroport internacional, una línia ferroviària que uniria la regió de Bahia d'est a oest i la creació d'una zona industrial.

La construcció d'aquest projecte abarca una extensió de 1780 ha, afectant a àrees de protecció ambiental i comunitats pesqueres del litoral sud de Bahía. Aquesta zona és un Mini corredor Ecològic, entre l'APA de Lagoa Encantada, i el Parque Estadual Serra do Conduru, a Serra Grande.

La finalitat d'aquest gran projecte és, sense dubte, d'interès especulatiu per part del govern brasiler. Aquest com a conseqüència de la crisi del cacau va embargar moltes terres i van passar

a ser de la seva propietat. Actualment, el govern està venent aquestes terres, a preus assequibles per els inversors estrangers.

A *Caetite*, situat a l'oest de Bahia, s'hi troben les mines d'urani més importants de Brasil. El govern xinès ha pactat amb el govern brasiler, per poder extreure i exportar aquest metall cap a la Xina. Per fer-ho, utilitzaria la línia ferroviària fins al port, i després es transportaria per mar. La línia ferroviària d'ús exclusivament comercial pel transport de soia, minerals i bio combustibles, suposaria un impacte directe sobre la floresta bahiana, afectant les espècies endèmiques i en perill d'extinció, sense deixar de banda el risc ambiental associat.

Un cop es va aprovar la construcció d'aquest port, immediatament van sorgir iniciatives en contra l'execució d'aquest projecte. Una de les organitzacions que ha pres més força en contra la construcció del projecte, és *l'Instituto Floresta Viva* (consultar annex V).

Hi ha varis motius que justificarien l'anulació de construir-hi aquest port:

L'**ecoturisme**, busca naturalesa i tranquil·litat en els paisatges de Mata atlàntica, i és el tipus de turisme més extens a la regió litoral de Bahia. Aquesta obra portaria associada la massificació i també el creixement de noves construccions al voltant de la zona industrial, la qual també s'inclou en el projecte constructiu de Porto Sul, afectant així l'arribada de visitants amb l'objectiu de practicar l'ecoturisme.

Per exemple, el mirador "O mirante de Serra Grande" patirà un impacte visual molt gran.

Font 4: Platja de Pé de Serra des del mirador. Font Floresta Viva.

Foto 5: Vista prevista el 2010. Font Floresta Viva.

Després d'esmentar l'impacte que suposaria l'execució d'aquest projecte, cal remarcar que l'àrea pròxima al litoral, va ser reconeguda per la "New York Botanical Garden" com a **hotspot**

amb un **record mundial d'espècies arbòries i espècies amenaçades en perill d'extinció**, com per exemple l'espècie de mico: "macaco prego" (*Cebus xanthosternos*).

3.5.2. RESORTS. Especulació i privatització de platges.

El turisme, que d'una banda ha estat ben rebut perquè ha donat molts llocs de treball, ha estat el culpable de l'especulació del territori, tant per la construcció de resorts, com per la privatització de terrenys on s'han construït apartaments.

Donat que la majoria de resorts es troben situats a peu de platja, ha causat un impacte directe sobre les espècies que habitaven ambients litorals, tant en medi aquàtic com terrestre. Cal recordar que l'afluència de persones en aquests ambients, provoca l'emigració d'alguns animals autòctons cap a zones no freqüentades pel turisme.

Tenint en compte que la situació actual dels resorts ha crescut desmesuradament al llarg de la costa litoral de Bahia, "Costa do cacau", en el futur es preveuen noves construccions de resorts destinats a un turisme internacional i de luxe.

És el cas del complex "Warapurú", que inclou apartaments i hotel de macroluxe de 6 estrelles, el qual només hi podran tenir excés multimilionaris afavorint així un turisme de luxe.

Aquest, s'està construint ocupant l'espai que limita la platja d'Engenhoca, situada entre la platja d' Itacarezinho (on actualment també hi ha un restaurant i el "Txai Resort") i la platja de Jeribucaçu.

Fotos 6 i 7: Vistes de la construcció del Warapurú des de la platja de Engenhoca. Font pròpia.

L'ocupació de platges per a la construcció de resorts o complexos residencials, que es generalitza a tota la costa de cacau, ha suposat la **privatització** d'aquestes **platges paradisiàques**, on tan sols els nadius que hi treballen, hi poden tenir accés.

3.5.3. ESTRADA BA001. Massificació

Actualment la manera més ràpida d'arribar a Itacaré per carretera en bon estat des de Salvador de Bahia es passant per la carretera interior que uneix Salvador amb Ilheus i des d'aquí per la carretera que voreja la costa fins a Itacaré (observar figura 3).

Veient que la ruta es podria reduir en quilòmetres i en temps, passant de 7 hores de trajecte a 3 hores aproximadament, les autoritats han trobat convenient l'ampliació de la carretera BA-001 d'Itacaré fins a Camamú, creant així un accés ràpid i fàcil per els habitants de la capital de l'estat de Bahía.

La carretera que s'està ampliant des de Camamú fins a Itacaré, passant per la península de Marau, permetrà que molts pobles que ara estan "aïllats", gràcies a l'orografia de la zona, com el riu de Contas, que no ha facilitat l'accés a l'altra banda del riu- es veuran atrets pel turisme, provocant l'obertura de noves pousades i qui sap, si tard o d'hora també algun resort.

Figura3: Mapa de carreteres. Font: www.itacare.com

Ni les restes arqueològiques trobades a la llera del riu Contas, ni tampoc la fragilitat que presenta el sòl sota un metre del nivell freàtic (sòl fangós), han impedit la construcció del pont, que travessarà el riu da Contas, facilitant l'accés entre Marau i Itacaré.

Foto 8: Fase de construcció de la carretera BA001, al llarg del seu recorregut. Font Floresta Viva

Tenint com a referent el desenvolupament turístic d'Itacaré, sense un planejament previ i per tant desmesurat i desorganitzat, seria convenient planejar un creixement organitzat dels pobles que rodegen la península de Marau, donant importància a la preservació de les àrees protegides com antigues finques de cacau, que formen part dels corredors ecològics de tota la costa de mata atlàntica que caracteritza la costa litoral de Bahia.

Figura 4: Mapa i foto aèria de la Península de Marau

3.5.4. "DESMATAMENT". Parc estadual do Conduru

El Parc es situa entre els municipis d' Ilhéus, Itacaré i Uruçuca, i suposa una conservació de 9.275 ha, amb unes 458 espècies arbòries per ha, i amb un índex elevat d' endemisme.

El Parc Estadual Serra do Conduru està gestionat per un consell gestor (PESC). Només un 16% del parc pertany al Govern Estatal, això agreuja els conflictes amb els habitants que hi viuen.

Amb tota aquesta riquesa, el Parc està patint innumbrables agressions com l'extracció de fusta i la caça. Tot i que la llei prohibeix la tala d'arbres per a la construcció de cases o per la venda de fusta, es continuen trobant casos de "desmatamento" (desforestació) dia a dia, sense que els òrgans fiscals de l'Estat o del Govern federal prenguin mesures necessàries.

Entre el 2000 i el 2005, l'estat de Bahía va perdre 36000 ha de bosc, el que representa un 6.35% de l'àrea total de l'estat.

És difícil la vigilància del Parc, degut a les vàries entrades que té al llarg de la seva extensió. Contínuament es troben camins oberts per empreses que venen fusta il·legal.

El Parc aplica el SNUC (Sistema Nacional d'Unitats de Conservació), i fiscalitza tota la fusta il·legal que es troba dins l'àrea protegida.

4. DIAGNOSI

4.1. ÀREA DE PROTECCIÓ AMBIENTAL (APA)

L'Àrea de Proteçao Ambiental és una categoria d'unitat de conservació recent que, va sorgir al Brasil als inicis dels anys 80, juntament amb altres instruments de Política Nacional de Medi Ambient destinats a la conservació ambiental.

Les APA's de Brasil són equivalents als Parcs Naturals de Portugal o als Parcs Nacionals d'Anglaterra, França i Espanya.

Les APA's són constituïdes legalment per la Llei Federal nº6902 de 1981 i el seu objectiu principal és conservar la diversitat d'ecosistemes, d'espècies i de processos naturals per a la correcte aplicació de les activitats humanes a les característiques ambientals de la zona i als seus potencials i limitacions.

A partir de Juliol de 2000, com a definició del SNUC (Sistema Nacional d'unitats de Conservació), per la Llei 9985/00 (consultar annex IV), l'APA passa a ser constituïda com:

"...una àrea generalment extensa, amb un cert grau d'ocupació humana, dotada d'atributs abiòtics i biòtics, estètics o culturals especialment importants per a la qualitat de vida i el benestar de les poblacions humanes, i té com a objectius bàsics protegir la biodiversitat, posar ordre al procés d'ocupació i assegurar l'ús sostenible dels recursos naturals." (art.15)

Al contrari que altres figures de protecció, dins de l'APA es poden incloure terres de propietat privada sense ser necessària l'expropiació de les terres. D'aquesta manera un APA no impedeix el desenvolupament d'una regió, permet mantenir les activitats humanes que s'hi realitzen i orienta les activitats productives per tal d'evitar la degradació dels recursos naturals.

El procés d'implantació d'una APA inclou diverses etapes i procediments legals i tècnics. La seva creació a través d'una norma jurídica (Llei, decret o resolució), és tan sols un primer pas que ha d'anar seguit per la regulació d'aquestes lleis o decrets i per la implantació d'un complex sistema de gestió ambiental. S'han de definir amb criteri els òrgans que ho gestionaran, fer la zonificació correcte, fer el pla de gestió i establir els òrgans fiscals i financers per tal de garantir i complir els objectius bàsics d'un APA.

A l'Estat de Bahia les APA's destaquen per sobre les altres categories com un especial instrument de Política Estatal d'administració de recursos naturals (Llei 7799/01, consultar annex IV). L'Estat de Bahia ja ha creat 32 APA's estatals, totalitzant més de 6 milions d'hectàrees, equivalent a un 10,62% del territori. Actualment aquestes APA's estan sota l'administració del SEMARH (Secretaria Estadual de Meio Ambiente e Recursos Hídricos).

4.1.1. APA ITACARÉ-SERRA GRANDE

A l'inici de la dècada dels 90, el Govern de Bahia, veient el gran potencial turístic de l'estat, va fer un estudi diagnosticant les principals regions que es podrien transformar en destí turístic. Entre les regions seleccionades s'hi trobava el cinturó litoral comprès entre Serra Grande i Itacaré, destacant que en aquest tram el paisatge presenta penya-segats recoberts per Mata Atlàntica a la línia de pre-mar, resultant escenaris d'una bellesa singular.

Per protegir aquests paisatges, el 1993, el Govern de l'Estat de Bahia va crear l'APA Itacaré-Serra Grande, aprovant el seu Pla de Gestió l'any 1997 i possibilitant així el desenvolupament del turisme regional, alhora que es recupera el bon desenvolupament econòmic.

Limita al nord amb la desembocadura del Rio Contas, al municipi d'Itacaré i al sud amb el Rierol de Sargi, al municipi d'Uruçuca.

4.1.1.1. PATRIMONI NATURAL

L'APA Itacaré-Serra Grande posseeix un ric patrimoni natural, format per floresta en el seu estat verge, manglars, cascades i saltants d'aigües cristal·lines, rius, rierols, mar, corals i platges que proporcionen paisatges impressionants.

La Mata Atlàntica que cobreix la regió de l'APA posseeix un alt índex de biodiversitat, dels més alts de Brasil i del Món, per això aquesta part de Mata Bahiana va ser declarada Patrimoni Natural de la Humanitat per la UNESCO, amb l'objectiu de protegir i afavorir-ne les iniciatives per la seva conservació i per un desenvolupament sostenible.

4.1.1.2. OBJECTIUS DE L'APA

- Protegir els paisatges i les belleses escèniques.
- Protegir rius, naixements i rierols.
- Incentivar l'ús equilibrat dels recursos naturals.
- Estimular el desenvolupament regional.
- Preservar les espècies animals i vegetals endèmiques

4.1.1.3. ZONIFICACIÓ

El que canvia de la zona amb la creació de l'APA i el Pla de Gestió, per tal d'ordenar l'ocupació del sòl, és la zonificació que se'n fa d'aquest, es divideix l'APA en zones, cada una presenta determinades restriccions d'ús, d'acord amb les seves característiques físiques i biològiques. Els habitants que viuen dins la zona de protecció de l'APA han d'obeir els criteris d'ocupació establerts per la legislació.

Després de 9 anys en vigor, es fa una detallada revisió de la primera zonificació degut als grans canvis socials, econòmics i ambientals que estan sorgint a la regió des de la pavimentació de la carretera d'Ilheus a Itacaré (BA-001).

L'APA de la Costa Itacaré-Serra Grande seguirà una dinàmica d'ús i ocupació disciplinada per la nova zonificació aprovada pel CEPRAM (Consell Estatal de Medi Ambient).

La nova zonificació presenta dotze zones, dividides en tres categories, definides en relació a la diagnosi realitzada per un equip de quinze professionals: Protecció, Conservació i Àrees amb actuació ambiental. A aquestes tres categories està previst desenvolupar-hi activitats turístiques més estructurades i controlades, el control o la prohibició de la caça, la pesca i l'activitat extractiva de fusta, per tal de fer una conservació més efectiva dels recursos naturals, de la flora i la fauna.

No s'admetrà l'ús d'agrotòxics ni altres biocides que puguin causar riscos importants. A més a més d'això els negocis i les activitats ja iniciades a l'àrea de l'APA i que es trobin en desacord amb la legislació ambiental vigent i amb el Zoneamento Ecologico-Economico de l'APA, hauran de buscar un òrgan ambiental per fer-ne la deguda regulació.

4.1.1.4. RPPN

Les reserves particulars de patrimoni natural són àrees dins una finca rural destinada per a la protecció del medi ambient. Es tracta d'una Unitat de Conservació de la natura, creada el 1990 per l'IBAMA (Instituto Brasileiro do Meio Ambiente e dos Recursos Naturais Renováveis), per legitimar les intencions conservacionistes dels propietaris rurals.

En una RPPN (Reserva Particular de Patrimoni Natural), el propietari de la terra té l'ajuda dels òrgans fiscals i de protecció ambiental, de les associacions de propietaris de Reserves Particulars de Bahia i Sergipe (PRESERVA) i l'IESB (Institut d'estudis socioambientals de Bahía), en el planejament, l'ús, la mantenció i la protecció de la seva reserva.

El reconeixement d'una RPPN és per sempre, el propietari es pot vendre l'àrea o deixar-la en herència, però els nous propietaris no podran alterar-ne les seves característiques, ni canviar la seva destinació a la conservació de la naturalesa. Quan algú crea un RPPN, té la certesa que el seu desig de deixar per a les futures generacions una mostra del patrimoni natural del país serà respectat per sempre.

Foto 9: Foto del títol de la RPPN la "Prainha" d'Itacaré.
Font pròpia.

Foto 10: Foto paisatge camí de la "Prainha" d'Itacaré.
Font pròpia.

Fins el juny de 2005, 5 RPPN es van crear dins l'APA: 3 al municipi d'Itacaré i 2 al municipi d'Uruçuca, protegint així un total de 550ha. Actualment l'IBAMA amb el suport de PRESERVA i IESB, està implicat en un procés per tal de protegir fins a un total de 1100ha.

4.1.1.5. PARC DE CONDURÚ

L'àrea de conservació amb 9275 ha es localitza als municipis d'Uruçuca, Itacaré i Ilheus, al sud de Bahia.

El Parc es va crear l'any 1997 com a resultat dels acords entre entitats ambientals locals, el Govern d'Estat de Bahia i el banc Interamericà de Desenvolupament (BID). El BID va finançar 14 milions de reals per la pavimentació de la carretera (BA-001) entre Ilheus i Itacaré que tallava fragments de la Mata, en contrapartida el Govern d'Estat es va comprometre a implantar el Parc, donant disponibilitat dels recursos financers necessaris per la fundació. Passats 8 anys la comunitat local encara espera les promeses del Govern de Bahia per l'efectiva implementació del Parc i la protecció de la seva rica Mata Atlàntica.

Un estudi de l'any 2004 afirma que el Parc Estatal de Condurú és el Parc amb major nombre d'espècies d'arbres de Brasil. Es va fer una anàlisi comparant la zona amb altres zones de Brasil on s'hi han fet inventaris amb metodologies semblants, i es van trobar 144 espècies

diferents en menys de 1000m². En altres boscos amb característiques similars com la Reserva Florestal de Linhares (Espírito Santo) s'han inventariat 125 espècies, i a la Reserva de Ducke (Amazònia), unes 122 espècies diferents.

Foto 11: Instal·lacions del Parc. Font pròpia.

4.1.1.6. EVOLUCIÓ

Fa entre 30 i 20 anys, la majoria de la zona que actualment forma part de l'APA era ocupada gairebé en la seva totalitat per Mata Atlàntica, amb l'inici de l'ocupació, a través d'assentaments informals (Aderno, Camboinhas i Serra Grande) o per la reforma agrària, la selva es va anar desforestant sense cap mena d'ordre ni gestió per donar lloc a cultures de subsistència (plantació de mandioca).

El que passa en aquesta regió és que hi ha sòls poc estructurats que dificulten la producció de llarga durada. Amb aquest tipus d'edafologia, més la crema, el sòl es tornava ràpidament més

pobre, obligant a talar una altra parcel·la de selva més fèrtil per fer nous planters, desenvolupant així una agricultura itinerant.

La continua destrucció de la Mata no aporta benefici econòmic pels agricultors. Si les mates es continuessin tallant a aquest ritme, aquestes acabaran destruïdes i els agricultors continuarien en la mateixa situació econòmica.

Al contrari del que pensen els agricultors, la Mata pot oferir productes i serveis que aportin directa o indirectament renda al propietari.

Exemples de generació directa de renda: els vivers de producció de planters i la recuperació de camins per l'eco turisme.

El petit agricultor ha d'entendre que la Mata que forma part de la seva propietat pot ser una alternativa econòmica i no un obstacle per al desenvolupament.

L'ampliació de l'APA i nova situació

L'any 2003 es fa una ampliació de l'APA que passa de tenir 15000ha a unes 62000, aproximadament. S'amplia per tant, el número de comunitats que passen a formar part d'aquesta nova realitat, i conèixer-les és necessari per fer una bona gestió de l'APA. Per això es va fer una identificació de les comunitats que hi havia.

Es van trobar amb certes mancances importants, com per exemple: la falta d'escoles, d'assistència mèdica, d'energia elèctrica, d'assistència tècnica per a la producció agrícola...

Amb la deguda protecció, els habitants rurals que basen la seva economia en l'agricultura es troben amb una amenaça per al seu desenvolupament, ja que han d'aconseguir generar la renda mínima per la seva supervivència i la de la seva família i a més la conservació de la mata que forma part de les seves propietats. Els petits agricultors sobretot critiquen fortament el fet de no poder desmatar (desforestar) per plantar novament, creuen impossible la supervivència de tota la família al camp sense fer noves plantacions.

4.1.1.7. CONSELL GESTOR

El Consell Gestor de l'APA es crea el Maig del 2000 després d'un intens procés de mobilització social amb reunions, seminaris i capacitacions. Des d'aleshores és considerat un model de gestió participativa de les Unitats de Conservació de l'Estat de Bahia i la seva experiència esta servint com a model per a la implantació d'altres consells en altres APA's de l'Estat.

En gairebé 6 anys l'efectiu funcionament del Consell Gestor està fomentant i mobilitzant la societat per debatre de forma participativa, polítiques públiques rellevants per a la comunitat de l'APA Itacaré-Serra Grande, participant activament en molts plans de desenvolupament i millora d'infraestructures o sanejament als municipis d'Itacaré, Serra Grande i Taboquinhas.

A més d'això el Consell Gestor també està contribuint en la millora o la correcció d'alguns projectes de negocis, per tal que aquests siguin implantats respectant les lleis i ideologia de l'APA. També organitza activitats d'educació ambiental, així com la publicació del *Jornal de l'APA*, la realització d'espectacles de temàtica ambiental i la commemoració de la Setmana del Medi Ambient.

La formació del Consell és totalment popular, principalment compta amb la participació de les comunitats rurals d'Itacaré i Serra Grande, de les noves associacions d'àrees urbanes, formant un grup de 34 persones. A més dels membres permanents, el Consell compta quan ho necessita amb Grups de Treball provisionals, compostos per col·laboradors d'institucions interessades, convocades per contribuir en assumptes específics relacionats amb la Gestió de l'APA.

Foto 12: Reunió del Consell Gestor (30/4/08). Font pròpia.

4.1.2. APA PENÍNSULA DE MARAÚ

L'Àrea de Protecció Ambiental de la península de Maraú és una unitat de conservació d'ús sostenible de la Reserva de la Biosfera de Mata Atlàntica al sud de l'estat de Bahia.

La Península es troba a la Costa del Dende, 100km al nord d'Ilheus i 30 km d'Itacaré. Separa l'oceà Atlàntic a l'est del riu de Maraú i de la badia de Camamu a l'oest.

L'APA protegeix un gran nombre d'ecosistemes costaners com manglars, restinga i Mata Atlàntica. A més algunes comunitats tradicionals de pesca artesanal es troben a la Península de Maraú.

L'APA de la península de Maraú té una extensió aproximada d'unes 18850 ha.

4.2. PLA DE DESENVOLUPAMENT TURÍSTIC. ITACARÉ 2015

El pla de desenvolupament Turístic Itacaré 2015, neix amb la voluntat d'organitzar el turisme a Itacaré, un turisme el qual es preveu que augmenti de forma considerable els propers anys.

Aquest vol ser una guia que orienti les accions i decisions futures que es prendran, respecte el desenvolupament del turisme a Itacaré i la zona que es veu afectada pels seus visitants.

Itacaré 2015, va ser redactat l'any 2005 per *l'Institut de Turismo d'Itacaré* (a partir d'aquest moment ITI), el qual durant el procés de redacció es van tenir em compte les opinions de la població i organitzacions, creant així una xarxa de comunicació amb el màxim d'agents afectats en el procés de presa de decisions i aconseguir, que tots els agents involucrats s'encaminin a la mateixa direcció i persegueixin un objectiu comú.

El que es pretén aconseguir a través del pla és:

- Claredat sobre què es pretén fer a la ciutat.
- Divisió d'esforços i treball amb un objectiu comú.
- Bona capacitat de mobilització dels diferents agents implicats.

El pla el trobem estructurat en sis capítols diferents:

Capítol 1: Context

Capítol 2: Visió de futur

Capítol 3: Tendències d'activitats turístiques al món, Brasil i Bahía.

Capítol 4: Turistes que visiten Itacaré i els que visitaran Itacaré en un futur.

Capítol 5: Diagnòstic d'Itacaré

Capítol 6: Estratègies i pla d'acció.

4.2.1. INSTITUT DE TURISME D'ITACARÉ

És una entitat sense ànim de lucre, iniciativa dels empresaris locals, que busca ser la principal base pel desenvolupament turístic, creant així un punt d'unió entre el sector privat, la comunitat i el poder públic. L'ITI va sorgir de la preocupació sobre el futur de les activitats turístiques que s'estan portant a terme.

El que es pretén aconseguir és un model de planejament i gestió del turisme basat en fomentar la cooperació entre els diferents agents a través d'una organització amb participació amplia.

L'ITI es defineix com una:

- Organització de la societat civil d'interès públic.
- Iniciativa d'empresaris que busquen agregar tots els agents representatius.
- Entitat apolítica.
- Iniciativa que pretén executar i/o encaminar accions d'interès local.
- Organització compromesa amb el desenvolupament sostenible a Itacaré

El seu lema és el següent:

"Actuar i garantir la sostenibilitat i la competitivitat del turisme municipal, a través de l'articulació, de la cooperació entre els agents de la gestió tècnica i institucional de l'activitat, volent transformar Itacaré en un destí d'alta qualitat."

L'ITI no és una:

- entitat destinada a defensar els interessos dels empresaris.
- iniciativa vinculada a formacions polítiques.
- entitat que substitueix les funcions de l'ajuntament.
- entitat que es sobreposa a d'altres entitats ja establertes.

4.2.2. SITUACIÓ DEL TURISME

4.2.2.1. PANORAMA GENERAL

Amb la crisi a principis del segle XXI, marcada pels atacs terroristes, la guerra a l'Irak i a l'Afganistan, el turisme mundial va patir una forta frenada, la qual el 2004 va començar a

recuperar-se, ja que les amenaces existents van començar a formar part dels viatgers i es van veure tranquil·litzades amb les fortes mesures de seguretat imposades a partir de l'11 de setembre de 2001.

Per el Brasil, l'any 2004 va ser un bon any de cares al turisme, el que va forçar al Ministeri de Turisme i Embratur (consultar annex II) a reestructurar l'oferta i la promoció del turisme a tot el país.

A partir d'aquest moment es veu com el turisme internacional té un gran impuls, tot i així el turisme nacional representa un 80% del total del turisme que es mou per Brasil, afavorit per la millora de l'economia del país, la qual ha vist com creixien les activitats empresarials. Tot i que cal ressaltar que és el turisme internacional el que aporta més riquesa al país.

El turisme a Brasil, encara té obstacles que impedeixen el seu ple desenvolupament, per aquesta raó es va portar a terme un estudi complert i es van crear institucions i organismes per a millorar-lo.

Els problemes i reptes amb que es troba Brasil per un millor desenvolupament turístic, són:

- El turisme nacional es troba amb productes oferts difícils d'adquirir, és a dir, productes d'alt cost econòmic els quals la majoria de la població brasilera no hi pot tenir accés.
- La promoció del turisme internacional ha aportat iniciatives creatives, tot i que falta consolidar la marca Brasil.
- Falta d'oferta d'oci competitiva al mercat internacional.
- Falta de formació professional en l'àmbit del turisme i en el domini de diferents llengües.
- Implementació de mecanismes de certificació empresarial per afavorir la preservació de la natura.
- Necessitat de millorar el sector aeri, per poder millorar les connexions entre les diferents regions de Brasil.
- Manca d'un portal de turisme a Brasil encarat al turisme internacional.
- La imatge d'inseguretat continua essent un problema a tot Brasil, sobretot a Rio de Janeiro.

4.2.2.2. REGIÓ DE BAHIA

A l'estat de Bahía, l'activitat turística està essent dinamitzada per agents públics. Aquests tenen la prioritat de garantir una millora de les condicions de l'ambient dels negocis per el turisme, remarcant els aspectes de desenvolupament institucional, millora de les infraestructures,

recuperació d'edificis emblemàtics i històrics sobretot lligats a l'època colonial, capacitat de recursos humans, promoció turística i prioritització de la gestió turística.

El govern incentiva un programa de desenvolupament de turisme al Nordest (PRODETUR NE), el qual va fer un estudi per la reforma i construcció d'aeroports, obres de sanejament i la recuperació de part del patrimoni històric i estatal. Aquest es va dividir en 2 etapes:

1ª etapa (1991-2001); inversions concentrades als sectors de transport, sanejament, energia elèctrica, medi ambient i la reforma de l'aeroport d'Ilheus.

2ª etapa (en desenvolupament); projectes de marketing turístic, desenvolupament institucional, conservació del patrimoni natural, capacitat professional, empresarial i turística.

Com a resultat de l'evolució observada en els últims anys, l'estat de Bahía està preparat per rebre capital estranger d'alt nivell tenint com a objectiu augmentar el número de visitants, crear mecanismes de conservació dels recursos naturals i solucionar els problemes d'infraestructures.

4.2.2.3. PANORAMA A ITACARÉ

Amb la inauguració de la carretera Ilheus-Itacaré l'any 1998, la vila es va obrir a un gran mercat turístic.

Fins aquell moment Itacaré i els seus voltants, Taboquinhas, Serra Grande i la Península de Maraú, només havien rebut turisme aventurer i apassionats pel surf, els quals no tenien cap mena de recança alhora de desplaçar-se per camins poc marcats i sense asfaltar.

Amb la millora de les connexions, arriba un turisme més variat i més abundant, el que provoca una aparició de forma espontània d'hotels, hostals i pensions, com també d'establiments de comerç i serveis. Però amb la manca d'un planejament urbanístic, es creen problemes estructurals a la ciutat i a la zona en general, ja que també es dona una migració de les zones rurals cap a Itacaré per provar de viure del turisme, ja que aquestes anteriorment havien viscut del cacau i amb la plaga de "*vassoura de bruxa*" es va veure afectat el conreu i amb ells la font de riquesa de la zona. És així com es creen barris com el de Sant Antonio a on famílies s'han anat instal·lant de forma desorganitzada i en males condicions, vivint amb barraques, amb una manca de xarxa de sanejament sanitari i amb falta d'aigua corrent.

L'escenari actual de la ciutat és:

- Itacaré és considerat un dels grans destins eco turístics del país, per la seva bellesa natural.
- Augment del mercat turístic nacional i internacional.
- Falta de gestió i planejament turístic.
- Desenvolupament espontani i ràpid del turisme, el que acaba portant problemes d'infraestructures i creant conflictes entre els diferents sectors de la ciutat.
- Els actors turístics de la ciutat perceben la problemàtica d'un turisme futur massificat i de poca qualitat.

El Pla Itacaré 2015, pretén fer una avaluació dels espais disponibles i la implantació de noves estructures destinades a l'activitat turística.

Dins aquesta avaluació es diferencien dos tipus d'espais turístics:

- Espais turístics principals: nucli urbà i costa, és a on trobem el màxim flux de turisme.
- Espais turístics secundaris: Taboquinhas, Serra Grande i la península de Maraú, és aquí a on trobem un turisme espontani i aventurer, més proper al perfil d'ecoturisme.

Itacaré i els seus voltants ofereixen gran varietat d'espais per explotar a on s'hi poden desenvolupar diverses activitats.

ESPAI	CARACTERÍSTIQUES	ACTIVITATS QUE S'HI DESENVOLUPEN
Nucli urbà	Platges urbanes envoltades de mata atlàntica, la llera del Riu "da Contas", serveis públics i privats, alta densitat de població.	Surf, vela, sol i platja, entreteniment, compres, gastronomia, cuina regional, vida nocturna i cultura
Costa d'Itacaré i Serra Grande	Platges preservades envoltades de mata atlàntica, rutes a peu, rierols, baixa densitat d'ocupació o resorts.	Hotels sofisticats, SPA, golf, tennis, hípica, alta gastronomia, compres, BTT, caminades a peu i surf.

Taboquinhas	Llera del riu "da Contas", voltants preservats, comunitat rural, finques de cacau, mata atlàntica i camins.	Rafting, rutes a peu, kayak, cultura popular, turisme rural, cuina regional, BTT, observació d'animals i quads.
Península de Maraú	Platges preservades, rutes a peu, baixa densitat de població, illes, esports nàutics, llacunes i poblats rurals.	Vela, windsurf, rutes a peu, BTT, hípica, quads, turisme rural i cuina regional.

4.2.2.4. MERCATS EN ALÇA

En aquest apartat definim els mercats potencials a Itacaré, en els quals la regió pot aconseguir ser competitiu:

Internacional de luxe: Són visitants de fora de Brasil amb alt poder adquisitiu. Aquests busquen privacitat, sofisticació, alt nivell del servei, accés aeri directe, relax, activitats programades i exclusivitat.

Internacional ecològic: Visitants no residents a Brasil que desitgen trobar activitats intenses i específiques, autenticitat, conèixer la cultura de la zona, poder-se sentir integrats dins la població i poder visitar àrees preservades. Aquest mercat és un mercat en general força flexible.

Nacional de luxe: Dins aquest mercat trobem visitants del mateix país, però de diferent regió, amb alt poder adquisitiu que busquen privacitat, sofisticació, alt nivell del servei, accés aeri directe, descans, activitats programades i exclusivitat.

Nacional de lleure: aquest grup de visitants són turistes Brasilers, però de diferent regió, els quals desitgen trobar a Itacaré tranquil·litat i alhora llocs d'esbarjo per poder sortir de festa, platges, un preu assequible, integració amb els nadius i passejades per la zona.

Nacional ecològic: Visitants d'altres regions del propi país, els quals busquen activitats sense emocions fortes i diferenciades en contacte amb la natura, exclusivitat, tranquil·litat, entreteniment i integració amb els nadius de la zona.

Regional de lleure: Aquest mercat fa referència a aquell grup de turistes de la mateixa regió (Bahía) els quals busquen entreteniment, descans, preus assequibles i els serveis bàsics.

4.2.2.5. TIPOLOGIA TURÍSTICA

Segons els interessos dels visitants, podríem classificar l'activitat turística en 3 tipus diferents:

- Eco aventura
- Exclusivitat
- Urbà

TIPOLOGIA	MERCAT PRINCIPAL	MERCAT SECUNDARI	ESPAI PRIMARI	ESPAI SECUNDARI
Eco aventura	Internacional ecològic Nacional ecològic	Internacional de luxe Nacional de luxe Nacional de lleure	Costa d'Itacaré Taboquinhas Península de Maraú i Serra Grande	Nucli urbà.
Exclusivitat	Internacional de luxe Nacional de luxe	Internacional ecològic	Costa d'Itacaré	Nucli urbà Taboquinhas Península de Maraú i Serra Grande
Urbà	Nacional de lleure Regional de lleure	Internacional de luxe Internacional ecològic Nacional de luxe	Nucli urbà	Costa d'Itacaré Taboquinhas Península de Maraú i Serra

La diferenciació d'aquests diferents tipus, és cada dia més important, ja que d'aquesta manera els negocis poden ser més competitius i dinàmics.

Cal destacar que:

- La divisió dels tipus ajuda a direccionar les ofertes i que aquestes siguin més elaborades en matèria de demanda específica.

- Des del punt de vista de la demanda la separació de les diferents tipologies fa més fàcil l'elecció.
- Des del punt de vista de l'oferta turística, cal esmentar que alguns àmbits poden ser més rentables de cares als empresaris, com és el cas de l'exclusivitat.
- Per el govern li és més fàcil saber quines són les infraestructures necessàries i els diferents serveis que cal oferir.
- Un altre factor a tenir en compte és l'oferta ja existent, referint-nos a hotels, restaurants, agències turístiques i empreses comercials i les àrees potencials.
- Les diferents tipologies poden coexistir al mateix temps.

4.2.3. PERSPECTIVES DE FUTUR

Durant l'elaboració del pla Itacaré 2015, l'ITI es va adonar que la visió en aquell moment dels diferents agents relacionats amb el turisme a Itacaré i els seus voltants, eren molt divergents, ja que cada agent mirava per la millora del seu sector, ara ve, quan en els mateixos agents se'ls preguntava per el turisme futur, la resposta era ben diferent i fins i tot amb molts punts en comú entre els diferents agents implicats.

Cal destacar, doncs, l'alt grau de consens quant el futur desitjat per Itacaré.

4.2.3.1. PRINCIPIS

Els principis amb els que es basa el model de desenvolupament del pla Itacaré 2015 són:

- Desenvolupament sostenible
- Competitivitat
- Autogestió

4.2.3.1.1. DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

L'equilibri entre el desenvolupament social, la preservació de l'entorn i el desenvolupament econòmic és necessari per a un millor desenvolupament.

Aquest es basa en:

- Valorització de les persones: respecte de les opinions dels habitants de les diferents comunitats i la seva inserció a l'activitat turística.
- Valorització de la naturalesa: sensibilització pel medi ambient i l'ús sostenible dels recursos naturals.
- Valorització del producte turístic: necessitat d'estructurar solucions adequades al mercat per fer augmentar les inversions.

4.2.3.1.2. COMPETITIVITAT

El pla Itacaré 2015 s'ha fet mirant per una banda Itacaré i les seves ofertes i d'altra banda el mercat i la necessitat de demanda.

Per tant s'ha d'oferir un producte turístic de qualitat i competitiu alhora que es té en compte el desenvolupament sostenible (social, ambiental i econòmic).

4.2.3.1.3. AUTOGESTIÓ

Aquest principi és una premissa essencial del pla.

Totes les activitats turístiques que es desenvolupen han de ser autogestionades per la mateixa comunitat i aconseguir d'aquesta manera crear més font de riquesa i independència alhora de la presa de decisions.

4.2.3.2. RESULTATS ESPERATS

El flux de turisme als hotels comercials d'Itacaré, en el moment de l'elaboració del "Pla Itacaré 2015" el juny del 2005, era del voltant dels 80.000 turistes l'any, el que creava uns 2000 llocs de treball a hotels i altres activitats relacionades directament amb el turisme.

Les perspectives de cares el 2015 és que arribin a Itacaré uns 220.000 turistes l'any, el que generarà més de 9000 llocs de treball directament relacionats amb el turisme. El qual representa un creixement anual mig de l'11%.

La participació dels diferents mercats en el flux del turisme l'any 2005 i els esperats el 2015, segons l'estudi realitzat per l'ITI, són:

Regional de lleure:		Nacional ecològic:	
2005	2,5%	2005	35%
2015	1,3%	2015	25,3%
Nacional de lleure:		Nacional de luxe:	
2005	30%	2005	10%
2015	15,3%	2015	24,5%
Internacional ecològic:		Internacional de luxe:	
2005	21%	2005	1,5%
2015	29,4%	2015	3,7%

Sembla que aquestes dades, són més un desig que una realitat, ja que podem veure com el turisme regional i nacional de lleure i ecològic es veuen desafavorits al llarg del temps, cosa que contrasta amb la realitat. Itacaré és un important punt dins el turisme regional i nacional, ja que conserva en la seva essència moltes arrels antigues.

Aquest creixement haurà de ser coordinat amb la formació de nous espais turístics i noves activitats. Aquesta situació dona oportunitats a àrees amb gran potencial turístic encara no explotades, però també indica amenaces a àrees les quals actualment ja pateixen una forta pressió.

Amb aquestes estimacions és necessari que es reguli l'oferta total de medis d'hostalatge perquè no hi hagi un excés de construccions i el possible deteriorament econòmic, natural, mercantil i social, juntament amb la pèrdua d'identitat dels habitants de la zona.

Una de les mesures proposades per evitar fortes pressions és intentar distribuir el flux turístic al llarg de l'any, el qual es concentra avui dia majoritàriament als mesos d'estiu de l'hemisferi sud que són: desembre, gener i febrer, coincidint amb el carnaval.

Fixant-nos amb les dades obtingudes d'aquest estudi, observem com es veu més afavorit a créixer el turisme internacional, ja sigui de luxe com ecològic, i el nacional de luxe. S'ha de tenir en

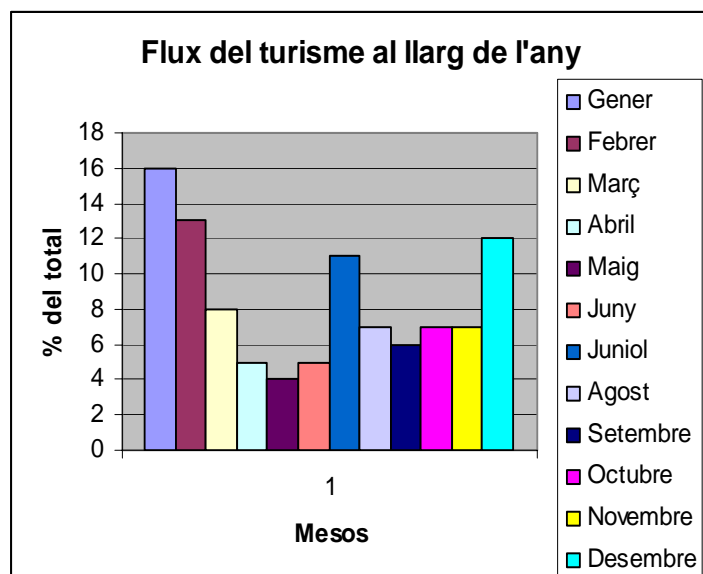

Figura 5: Flux del turisme al llarg de l'any. Dades del Pla Itacaré 2015

compte que aquest estudi es va fer en bona part entre els empresaris de la zona, i a ells el que més els interessa és potenciar el turisme internacional i de luxe, ja que l'ingrés econòmic que suposa per la zona és més elevat. En aquest sentit seria bo recomanar o potenciar un turisme de proximitat, és a dir, nacional i regional, i així aconseguir que el visitant estableixi lligams de familiaritat i estima vers el territori.

4.3. INSTITUTO ALIANÇA

4.3.1. PERFIL DE LA ONG

L'*Instituto Aliança* (IA) és una organització de societat civil d'interès públic (OSCIP) fundada el 2002, amb el propòsit de difondre els continguts del "Projecte amb Adolescents per al Desenvolupament Sostenible al Nord-est".

Aquest projecte fou fruit d'una aliança estratègica entre la fundació Kellog, l'Institut Ayton Senna, la Fundació Odebrecht i BNDES.

A partir del 2003 l'IA va ampliar les seves accions passant a treballar temes com:

- formació professional
- associativisme / cooperativisme,
- polítiques públiques de joventut,
- sexualitat, vida reproductiva, igualtat de gènere,
- ciutadania,
- voluntariat

El seu missatge és: **“educar joves, organitzacions i comunitats pel desenvolupament humà sostenible”**

L'any 2004 l'IA va ser convidada a la integració del Consorci Inter institucional, coordinat pel Institut Floresta Viva (consultar annex III), una entitat governamental atorgada a la regió. També participen des del Consorci les Secretaries de Cultura i Turisme i de Medi Ambient i Recursos Hídrics de l'Estat de Bahía, la Universitat Estatal de Santa Cruz (UESC) i la Comissió Executiva del Pla de Treball Cacauer (CEPLAC). Aquestes institucions assumiran el compromís d'actuar específicament, de forma integrada i pel desenvolupament sostenible del Litoral Sud.

La proposta d'aquest Consorci va ser aprovada per la Fundació Brasileira per a la Biodiversitat (FUNBIO), que elabora un projecte enfocat a desenvolupar la sostenibilitat de la regió, per mitjà de la construcció d'un fons en el qual les institucions estan associades per poder captar nous recursos. La perspectiva d'aquest fons funcionarà durant els pròxims 10 anys, el qual és un indicatiu de compromís de treball que està essent construït al Litoral Sud per aquestes institucions.

L'**objectiu general** de l'organització és la *“inserció social i productiva dels joves cap a les activitats turístiques de la regió sud de Bahia, mitjançant la capacitat, qualificació i producció associada al turisme”*.

Els **objectius específics** de l'IA es basen en:

- Enfortir la imatge del Litoral Sud de Bahia com a destí turístic, associant-ho a la preservació ambiental i al desenvolupament econòmic
- Integar el sector privat i públic cap al desenvolupament sostenible
- Promoure les accions de capacitat i qualificació que possibilitin les oportunitats dels joves cap al turisme
- Potenciar les iniciatives tecnològiques associades al turisme, que preservin els valors culturals i mediambientals
- Recolzar als joves emprenedors, l'associativisme i la cooperació dels grups locals.

Actualment l'IA es concentra en **3 accions fonamentals**:

1. Enfortiment institucional per les qüestions de joventut.
2. Desenvolupament de tecnologies educatives i socials.
3. Desenvolupament sostenible amb adolescents i joves.

1. Enfortiment institucional per les qüestions de joventut:

Es fomenta en la idea de desenvolupar un sistema de Gestió Social, a partir dels programes que realitza, com per exemple, formar joves i posteriorment iniciar-los al món laboral, a través de les institucions col·laboradores.

Aquest sistema de gestió social promou la participació, crea consciència i, sobretot, fa que les persones que hi participen facin ressò de la Institució. Tanmateix, l'IA comparteix els seus coneixements amb d'altres institucions, i així aconsegueix uns millors resultats socials, respectant els valors de la institució i amb l'objectiu d'enfortir la cultura.

2. Desenvolupament de tecnologies educatives i socials

L' experiència de treballar amb joves s'ha convertit en un dels principals programes que du a terme l'IA. Així doncs, s'estan sistematitzant "instruments" educatius i socials, per tal de compartir-ho amb altres institucions que també vulguin implantar, ampliar, qualificar, avaluar o idear nous programes que s'enfoquin al jovent.

Alguns d'aquests programes són:

- Voluntariat Juvenil
- Educació Professional i Inserció en el món de treball,
- Participació social i accions juvenils en la política municipal
- Educació sexual
- Formació d'educadors socials
- Avaluació de Projectes socials amb joves

D'aquesta manera es vol educar als joves a que siguin més autònoms, tant en la vida com en el món professional.

3. Desenvolupament sostenible amb adolescents i joves

Es fomenta la idea que "els adolescents són la clau per aconseguir el desenvolupament de les comunitats", ja que són la font de renovació del capital social, creatius i innovadors" .

Per tal d'aconseguir això, primer cal que els joves es formin com a persones i ciutadans i siguin capaços d'assumir responsabilitats.

Aquesta àrea de "*Desenvolupament sostenible amb adolescents i joves*", prioritza el desenvolupament de joves en les comunitats rurals, els quals milloren la situació local, i contribueixen professionalment amb alguna activitat vinculada a la regió.

L'IA en el programa "Litoral sud de Bahia" , ha format 120 joves en desenvolupament local. Aquests, han estat formats per treballar en les àrees de:

- agricultura familiar
- hostaleria
- ecoturisme
- turisme d' aventura
- artesanía

Aquestes són les activitats econòmiques capaces de promoure el desenvolupament sostenible de la regió.

4.3.2. PROGRAMES DESENVOLUPATS

Seguint les 3 línies d'accions en que es treballa, a continuació es detallen els programes que du a terme actualment l'IA.

➤ **Aliança amb adolescents i joves pel desenvolupament sostenible del litoral sud**

A partir del maig del 2005 l'IA està implantant el Programa Aliança a la regió del Litoral sud, amb l'ajuda de la secretaria de Desenvolupament Territorial del Ministeri de Desenvolupament Agrari (SDT/MDA) i el Ministeri de Treball.

Els objectius generals d'aquesta fundació són els d'ampliar la inserció social i productiva dels joves i familiars en les activitats turístiques de la regió del litoral sud de Bahia.

Així doncs, els joves es formen com a monitors d'activitats esportives i de lleure, i alhora, també són capacitats per a formar a d'altres joves i ser un exemple a la seva comunitat. A part d'això, també participen en reunions i fòrums relacionats amb el desenvolupament sostenible de la regió.

És en aquest programa a on agafa sentit el nostre projecte, el disseny del "*centro de atendimento a ou visitante*", ja que a través d'aquest s'incentivarà als i les joves a treballar amb el turisme d'una forma sostenible i respectuosa amb el medi ambient.

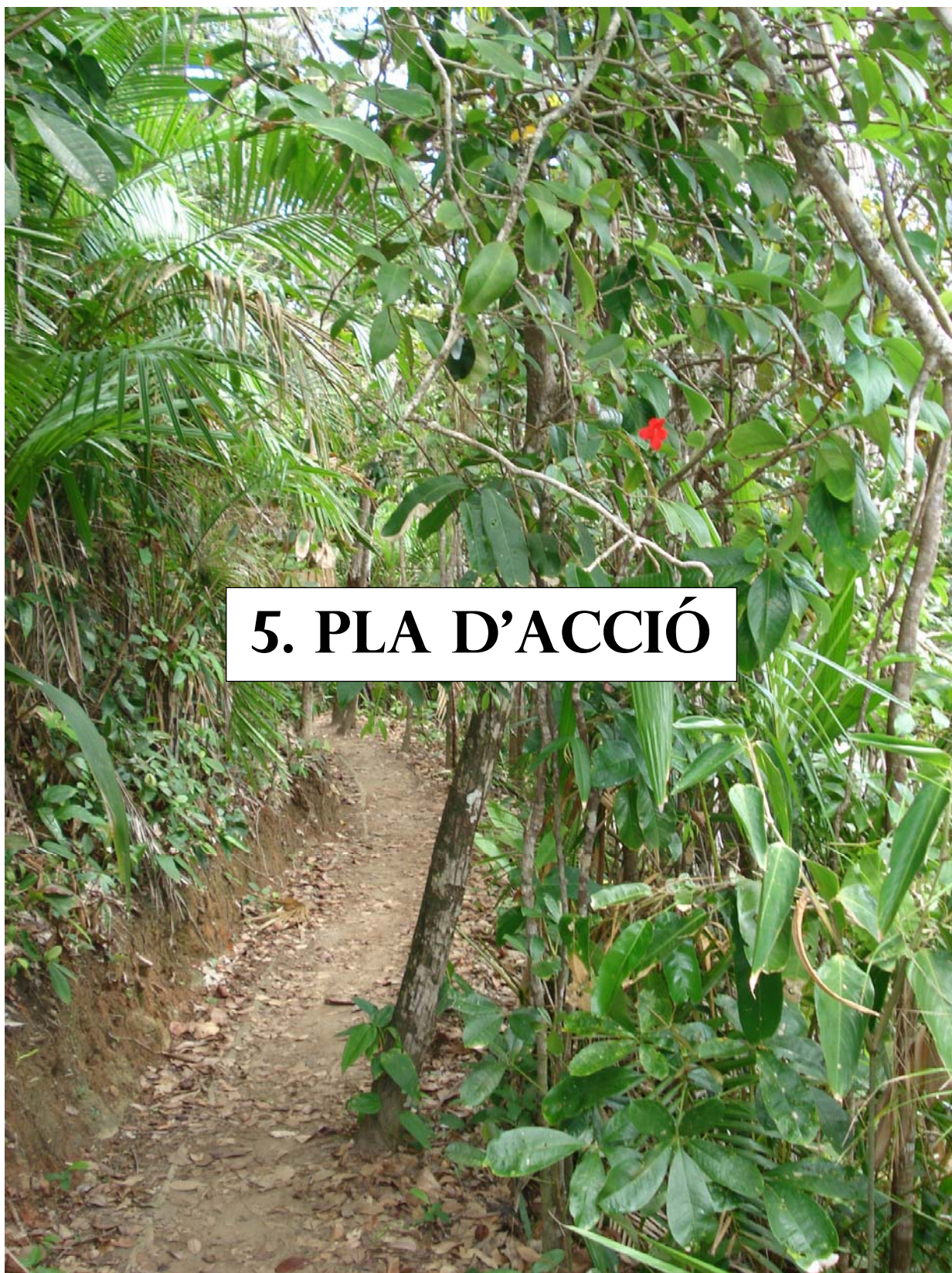
➤ Consorti Social de Joventut Rural – Programa amb Joves

En aquest programa es treballa amb joves de 16 a 24 anys, que resideixen a diferents estats de Brasil, seguint el "*Programa Nacional de Estímulo ao Primeiro Emprego para Jovens*" (PNPE) i el "*Programa Nacional de Crédito Fundiário*". En aquest programa hi participen 21 organitzacions de societat civil, que fomenten la participació dels Joves que viuen en comunitats rurals.

L'objectiu d'aquestes organitzacions és promoure la formació ciutadana, la qualificació professional, l'escolarització dels joves i la inserció al món laboral; depenent de la realitat de cada municipi.

En aquest sentit, el nostre projecte estimula als i les joves de la regió a organitzar-se per crear una associació de guies entre els joves formats en els programes d'eco turisme i turisme d'aventura.

En conclusió, l'IA és fonamental a la regió, ja que du a terme tasques de coordinació amb la resta d'organitzacions; amb la finalitat de continuar desenvolupant l'acompanyament i l'avaluació dels Joves participants, ja que ells són el futur de la regió.

Un cop realitzat l'estudi de les característiques de la regió i havent fet una breu diagnosi de la situació, intentant trobar els punts febles a reforçar i els punts forts a potenciar, hem centrat el nostre pla d'acció en determinar la millor manera per gestionar un centre capaç de sensibilitzar ambientalment el visitant i d'implicar la comunitat.

5.1. CENTRE D'ATENCIÓ ALS VISITANTS

5.1.1. EMPLAÇAMENT

El terreny a on es localitzarà el "Centre de atendimento al visitante", el qual ocuparà una zona de 720 m², es trobarà localitzat a la carretera BA-001 dins la Fazenda Bom Jesus, el qual el seu propietari Funchal LTDA ha fet una cessió d'usos gratuïta durant 20 anys a l'*Instituto Aliança*, registrat a R-02-2059, pel notari d'ofici del registre d'immobles d'Itacaré.

Foto 13: Terreny on es construirà el centre. Font pròpia.

Dins aquest emplaçament, hi haurà ubicada la central d'informació i promoció del destí, centre d'educació ambiental, espai per a la comercialització directa de la producció associada al turisme local, el qual es trobaran localitzats dins el "*centre d'atendimento al visitante*" i al costat es construirà també un centre de producció d'artesanía. (Consultar annex VI)

5.1.2. INSTAL·LACIÓ

És important ressaltar que les unitats físiques seran construïdes seguint els principis de l'enginyeria i arquitectura sostenible i comptant amb tecnologies respectuoses amb el medi ambient. Per tant, els projectes que tenen en compte la construcció del centre han de tenir en compte l'ús eficient de l'energia, de l'aigua, la utilització de materials renovables certificats, i

l'aprofitament dels recursos naturals de la zona, així com l'ús adaptat dels equipaments i de l'edificació tenint en compte les persones amb necessitats especials.

Les directrius que s'han de seguir en els projectes de construcció són:

ÚS EFICIENT DE L'ENERGIA

- ✓Especificació dels equipaments amb menor consum energètic i millor eficiència possible.
- ✓Iluminació de baix consum energètic a les àrees comunes i d'ús continu i il·luminació incandescent per sensors a les àrees d'ús esporàdic i/o intermitent.
- ✓Planejament del consum energètic i la utilització d'equipaments per generar energia en moments puntuals de màxim consum.
- ✓Millor aprofitament possible de la llum natural.
- ✓Millors condicions de confort tèrmic evitant la radiació solar directa a través d'accions arquitectòniques.
- ✓Implementació i optimització de ventilació natural.
- ✓Acabaments clars a les àrees de gran incidència de llum solar.
- ✓Utilització de pintures reflectants per a disminuir l'absorció de calor de l'edifici.

ÚS EFICIENT DE L'AIGUA

- ✓Captació, emmagatzament i tractament d'aigües pluvials per a la reutilització com a aigua de reg per les àrees verdes, neteja, refrigeració, sistema d'extinció d'incendis i altres usos permesos d'aigua no potable.
- ✓Utilització de vàlvules de doble descàrrega en els sistema sanitari.
- ✓Reaprofitament de les aigües utilitzades per a la neteja, amb tractament local, per a la utilització dels sanitaris.
- ✓Ús de reguladors de pressió i temporitzadors electrònics a totes les aplicacions possibles.

ÚS DE MATERIALS BIODEGRADABLES O RENOVABLES

- ✓Utilització del màxim volum possible de materials certificats d'extracció sostenible i reciclables.
- ✓Planejament per una major durabilitat possible, evitant així l'absolència prematura.

ASPECTES AMBIENTALS A TENIR EN COMPTE

- ✓La construcció s'ha de portar a terme utilitzant tècniques que permetin una edificació més econòmica, menys contaminant i amb el mínim impacte ambiental.
- ✓Evitar danys a la flora, la fauna i a l'ecosistema local.
- ✓Planejar l'obra i el seu futur funcionament minimitzant la generació de residus.
- ✓Evitar qualsevol tipus de contaminació i degradació, ja sigui natural, visual, sonora, lluminosa, etc.
- ✓Promoure la seguretat interna i externa de l'edifici i els seus usuaris.
- ✓Implantació de recursos per una correcta recollida selectiva dels residus generats, tenint en compte el futur reciclatge o reaprofitament d'aquests, evitant la producció de residus de rebuig.
- ✓Elaborar un pla eficient de drenatge del sòl, abans i després de l'execució de l'obra, evitant danys com l'erosió o l'assecamment de la capa freàtica.

ADAPTACIONS PER A DISCAPACITATS

- ✓L'edifici s'ha de projectar tenint en compte les persones amb necessitats especials (banys adaptats, rampes i alçades accessibles), tenint en compte l'aplicació de la Llei 10,098/00, que estableix normes generals per a l'accessibilitat de persones amb deficiències o amb mobilitat reduïda.

5.1.3. INFRAESTRUCTURA "CENTRO DE ATENDIMIENTO AO VISITANTE"

El "*Centro de atendimento a ou visitante*" el qual ens centrem en aquest projecte, estarà format per una cafeteria, un espai per a exposició i comercialització de productes artesanals i associats al turisme (botiga), una sala gran per exposicions i xerrades amb una capacitat mínima de 42 persones, sorral per a exhibicions culturals, un magatzem, un despatx, sanitaris públics, una zona de parking per autobusos i una zona de parking per a cotxes.

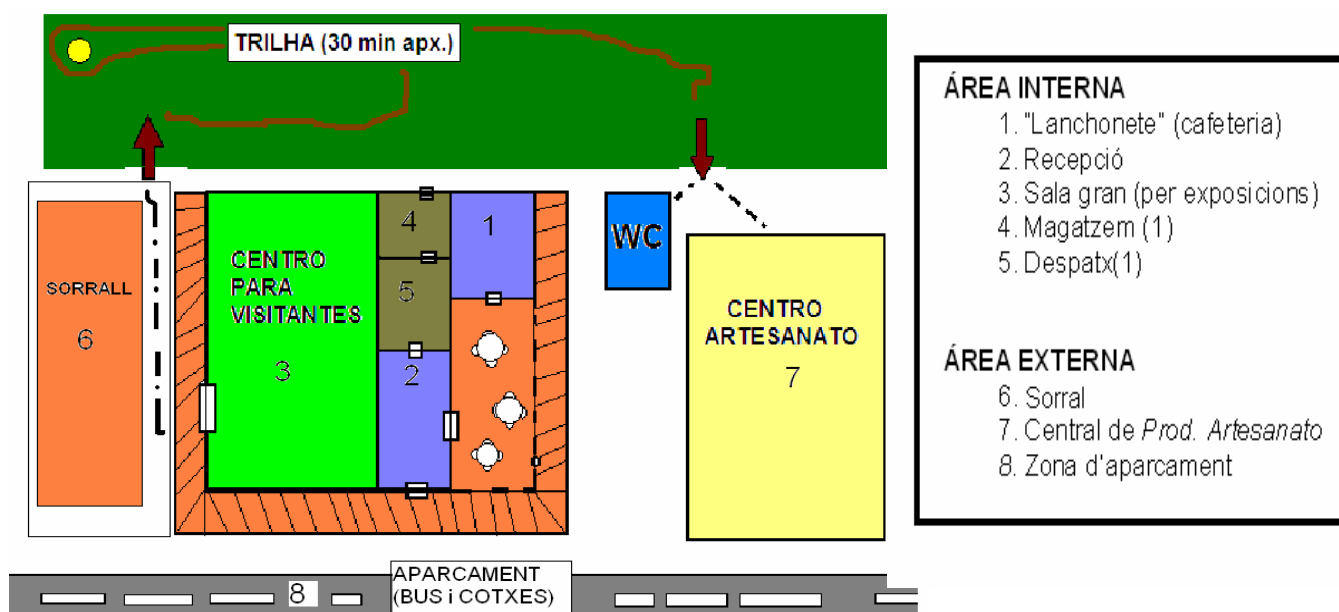

Figura 6: Croquis del disseny del centre. Elaboració pròpia

5.1.3.1. CAFETERIA

L'espai de la *lanchonete* (cafeteria en català), serà regentat per una família de la comunitat, la qual s'ocuparà de fer menjars ràpids i servir begudes per als visitants.

Aquest constarà d'una cuina per preparar els menjars i beures i un taulell a través d'on es servirà als visitants.

Els aliments per preparar els menjars que s'oferiran, seran provinents de la mateixa comunitat de Camboinhas o de comunitats veïnes com Serra Grande, els quals hauran estat cultivats amb el que s'anomena agricultura orgànica.

Els productes que s'oferiran, seran típics de la zona, com ara:

- ✓ Suc de fruites naturals i de temporada
- ✓ Cocos verds (els quals es pot aprofitar la seva aigua i un cop buits es pot obrir i menjar la seva polpa)
- ✓ Cocada (dolç a base de coco rallat)
- ✓ Acarajé (menjar típic de la regió)
- ✓ Refrescs
- ✓ Pastissos
- ✓ Gelats artesanals (*Geladinho*)
- ✓ Empanades, de carn, peix o de verdures.

La zona de davant la cafeteria, sota el porxo, s'hi instal·laran taules i tamborets per seure, tot de fusta amb certificat ecològic.

5.1.3.2. RECEPCIÓ

L'espai de recepció, serà el primer que es trobarà el visitant un cop entri a l'edifici. En ell el visitant trobarà un taulell amb diferents informacions i a darrera seu, un expositor amb els productes associats al turisme que es vendran des de el centre. Aquests seran una font econòmica de cares a la gestió del centre.

El visitant hi podrà comprar:

- ✓ Samarretes amb fons relacionats amb l'APA.
- ✓ Gorres promocionant la conservació de la mata atlàntica.
- ✓ Bosses de roba per a fer la compra, amb un lema relacionat amb el desenvolupament sostenible.
- ✓ Postals de la zona.
- ✓ El manual del visitant (explicat a les accions).

Un cop els visitants entrin al centre seran rebuts pel guia que farà l'explicació de l' itinerari pel centre i els seus voltants.

En aquest espai, el turista, hi trobarà tres plafons, el primer fent referència a la història i cultura de la zona, el segon, amb una explicació sobre el que és l'APA, el que pertany a ella i la necessitat de conservar aquesta zona i el tercer plafó a on hi sortirà una foto aèria del centre de atendimento al visitante, la ruta pel seu voltant i la central d'artesanía, així el visitant es podrà fer una idea del que està visitant i el que pertany a la zona que s'ubica el centre.

Dins la recepció, hi haurà una persona durant tot el dia que s'encarregarà d'atendre a la gent que vulgui comprar productes associats al turisme, i coordinar el fluxe de visitants que entren a dins del centre.

5.1.3.3. SALA GRAN

Aquesta és una sala amb una capacitat màxima de 42 persones, on la gent trobarà tota la informació referent als ecosistemes que poden trobar dins l'APA Itacaré-Serra Grande i la

península de Maraú; la mata atlàntica, el manglar i el sistema dunar (o restringa com s'anomena a la zona).

La sala estarà ambientada amb aquests tres ecosistemes i el visitant podrà seguir-los per mitjà d'un riu. El "rio da Contas", riu que és tot un símbol a la zona, el qual serà el que guiarà als visitants per la sala.

El riu neix de la mata, situada a una paret de la sala, durant el seu recorregut, el visitant trobarà que el manglar l'acompanya, el qual estarà representat a la paret adjacent, fins arribar a la seva desembocadura, a la restringa, a l'altre costat de sala ocupant una altra paret.

D'aquesta manera cada ecosistema ocuparà una zona de la sala, i a cada paret el visitant trobarà un plafó (a l'apartat d'accions hi ha explicat en detall cada plafó) amb l'explicació de la importància de cada hàbitat i de les espècies més representatives d'aquests, donant importància a les espècies endèmiques i en perill d'extinció.

Al mateix temps que el visitant està passejant per la sala, es podrà familiaritzar amb els sons que es poden sentir en els diferents ecosistemes, on el guia anirà connectant els sons al anar-se movent per la sala, així els visitants es centraran amb l'ecosistema que el guia explica en aquell moment i no passaran a una altra paret.

En aquesta sala també hi podran trobar el racó dels infants, aquest espai està destinat als més petits de la família, els quals hi podran trobar jocs i fitxes relacionades amb l'APA i d'aquesta manera descobrir a través del joc les particularitats de la zona, la qual l'infant junt amb la seva família també visitarà. (Les activitats que la nena o nen podrà desenvolupar en aquest espai estan detallades a l'apartat d'accions).

5.1.3.4. SORRAL

Aquest espai, estarà situat a l'exterior, amb la finalitat de ser un punt a on diferents associacions culturals de la zona puguin fer exhibicions, alhora que donen a conèixer part de la seva cultura.

5.1.3.5. MAGATZEM

Aquesta serà una sala petita amb espai per poder guardar els diferents articles a vendre o material del racó dels infants, així com tot el material per mantenir el camí de darrere el centre.

5.1.3.6. DESPATX

Sala petita on els treballadors del centre, el/la recepcionista i guia, podran guardar el material que utilitzen per fer explicacions, així com també serà el seu espai per reunir-se un cop al mes i fer avaluacions del funcionament del centre.

En aquest espai hi haurà una taula rodona, cadires i una estanteria per guardar material.

5.1.4. FUNCIONAMENT I GESTIÓ DEL CENTRE

El "centro de atendimento ao visitante" estarà obert de cares al públic de 8 del matí a les 6 de la tarda de dilluns a diumenge.

El centre tindrà en tot moment una persona a la recepció, i un guia, amb la possibilitat de dos guies en temporades o dies que es preveu més activitat turística a la zona. Aquests guies seran joves de la zona formats en el programa d'ecoturisme de *l'Instituto aliança*, organització impulsadora del centre. Tinguent en compte l'horari d'obertura del centre, la millor alternativa és que els treballadors de dins el centre facin mitja jornada, així tenen la possibilitat de continuar els seus estudis i/o treballs, alhora que el centre pot donar feina a més d'una persona.

La cafeteria, com ja s'ha esmentat anteriorment estarà regentada per una família de la comunitat de Camboinhas, d'aquesta manera s'aconsegueix implicar a la comunitat en el funcionament del centre i impulsar-la econòmicament, ja que estem parlant d'una comunitat lluny de la influència turística i amb pocs recursos socioeconòmics.

Ja que el centre està situat just al costat de la carretera, és necessària la presència de seguretat durant el dia i durant la nit, el que vol dir que es requereix una persona de vigilància durant les hores del dia, de 7 del matí a 7 del vespre i dos persones cobrint les hores que el centre resta tancat al públic.

Pel que fa a la neteja del centre serà adjudicada a dues persones de la comunitat que es poden anar tornant, per posar en ordre cada dia abans d'obrir, els lavabos i el centre. La neteja de la cafeteria la portaran a terme la mateixa família que la regenta.

5.2. ACCIONS

Amb les següents accions es pretén sensibilitzar a tot tipus de visitant d'una manera dinàmica i amable, a l'hora que la comunitat es desenvolupa socioeconòmicament.

5.2.1. FITXES D'ACCIONS

EDUCACIÓ AMBIENTAL

Nom de l'acció: Trilha al voltant del centre
Objectiu: Que el visitant pugui conèixer de forma ràpida i identificar les espècies més comuns de la zona a través d'una volta per la mata que hi ha darrera el centre.
Material: Cartells identificatius.
Descripció de l'acció: Els visitants després de l'explicació a l'interior del centre, sortirà i podrà fer una ruta petita i per a totes les edats per darrera el centre, sempre amb la presència de guia. Durant aquesta ruta el visitant podrà aprendre a reconèixer les espècies més comuns de la zona, les quals estaran senyalitzades a través de cartells explicatius.

Nom de l'acció: Venda de plançons per reforestació
Objectiu: El visitant a través de la compra d'una muda, col·laborarà a reforestar les zones desforestades per llenyataires clandestins, alhora que ajuda a agricultors de la zona.
Material: Mudes de plantes típiques de la zona.
Descripció de l'acció: El visitant al centre podrà comprar simbòlicament, perquè no se l'emportarà, una muda d'una planta típica de la zona. Aquesta muda serà cultivada per diferents agricultors de la comunitat de Camboinhas i replantada a zones que han patit desforestació. Un cop la muda comprada sigui plantada, se li enviarà una carta d'agraïment al visitant col·laborador amb una foto de la zona replantada.

Nom de l'acció: Elaboració del manual del visitant
Objectiu: Crear un material de suport el qual el visitant de manera opcional pugui adquirir i a través d'ell es pugui moure per els diferents ecosistemes i sigui capaç de reconèixer els elements més característics d'ell.
Material: Fitxes explicatives de les espècies més comuns amb el seu dibuix o foto corresponent.
Descripció de l'acció: Amb la confecció del manual que pugui introduir d'una manera fàcil i ràpida al coneixement de les característiques generals i els diferents ecosistemes que es poden trobar a la zona, i així ampliar les informacions donades pel guia. S'inclouen fitxes i dibuixos amb explicacions de les espècies més comuns junt amb les característiques morfològiques de les espècies com també les curiositats tan històriques, culturals, medicinals i/o usos. També s'informa de les institucions que recolzen la divulgació d'informació mitjançant aquest manual.

Nom de l'acció: Repartir bosses d'escombraries
Objectiu: Conscienciar al visitant de deixar net els espais que visiti durant la seva visita a la zona. Donar eines perquè els turistes puguin deixar els seus residus i se'ls emportin fins al punt de recollida d'escombraries més proper.
Material: Bosses biodegradables de paper resistent o de midó
Descripció de l'acció: El visitant del centre alhora que se li donin els tríptics amb informació que li serà d'ús com ara l'explicació de la mata o el tríptic d'informació cultural, se li entregarà una bossa biodegradable alhora que se li fa una explicació de com s'ha d'utilitzar i de quines són les bones pràctiques de l'ecoturisme.

Nom de l'acció: Elaboració de tríptics informatius.
Objectiu: El visitant a través del tríptic es pugui informar de les característiques més essencials de la zona, referents tant al patrimoni cultural i històric com al natural.
Material: Tríptics de mida dinA-4
Descripció de l'acció: Es vol elaborar dos tipologies de tríptics informatius que el visitant podrà recollir durant la visita al centre. Un tipus de tríptic és el que fa referència a la història i cultura, a on es donarà informació històrica i cultural de la zona, ja que és una de les zones del Brasil amb més essència, alhora que es donaran a conèixer els diferents centres culturals de la ciutat i les activitats que s'hi desenvolupen. L'altre tipus de tríptic és el que fa referència a la informació de l'Apa, a on hi haurà una introducció referent a l'APA Itacaré-Serra Grande, amb un mapa de la zona i les seves característiques alhora que hi hauran alguns consells per a la bona pràctica d'un turisme respectuós amb el medi ambient.

Nom de l'acció: Realització d'un vídeo
Objectiu: Mostrar de forma visual llocs emblemàtics de la zona, a través d'un muntatge fotogràfic.
Material: Fotografies de la zona Televisió Reproductor de DVD Ordinador
Descripció de l'acció: Els visitants podran conèixer de forma ràpida, llocs emblemàtics per visitar, a través d'un muntatge fotogràfic, el qual s'anirà projectant a una televisió darrere el taulell de recepció.

Nom de l'acció: Elaboració de panells informatius
Objectiu: Informar de les diferents característiques de la regió, ja siguin històriques i culturals o naturals.
Material: 5 Plafons per penjar a la paret.
Descripció de l'acció: El visitant quan arribi al centre i es passegi per ell a través dels panells podrà conèixer les característiques més rellevants de la zona. Un d'aquests panells estarà destinat a informació cultural i històrica de la zona, a on es donarà molta importància al paper del cacau. Hi haurà 3 plafons destinats a donar a conèixer cada un dels ecosistemes que es podem trobar a l'APA Itacaré-Serra Grande, és a dir, un destinat a la Mata Atlàntica, un altre al manglar i l'últim al sistema dunar, juntament amb les explicacions de les problemàtiques amb que es troba cada ecosistema. I per acabar el visitant podrà trobar un plafó a on s'indiquen de forma esquemàtica a través d'ícones, quines són les accions més respectuoses amb el medi ambient i amb l'hàbitat que està visitant.

RACÓ DELS INFANTS

Nom de l'acció: Memory
Edat a qui va destinada: A partir de 3 anys.
Objectiu: Que els nens i nenes que visitin el centre junt amb la família o amb l'escola, aprenguin a relacionar els diferents elements que trobaran al llarg de les diferents rutes per la mata alhora que descobreixen animals i plantes presents a la zona. Estimular la memòria de les nenes i nens.
Material: Peces de fusta, ja que és un recurs abundant a la zona, amb diferents dibuixos relacionats.
Descripció de l'acció: Les nenes i nens, podran trobar en el racó dels infants, 24 peces de fusta amb 12 parelles de dibuixos. Aquestes parelles seran: - <i>Mico-estrela</i> - Arbre de dendè - Tarantula - Cocotero - Juçara - Greuça - Tiririca - Tortugues - Arbre de cacau. - Tié-sangue-de-boi - Bromelies - Conduru

Nom de l'acció: Joc de boles
Edat a qui va destinada: De 0 a 3 anys.
Objectiu: Identificar i relacionar a través de formes i boles de colors l'ecosistema amb els seus arbres més típics.
Material: Peça base de fusta de 60cm x 60cm. 3 bares de metall amb formes recargolades. 12 Boles de fusta de diferents colors amb el dibuix de diferents animals. 3 peces de fusta cilíndriques amb un arbre típic de cada ecosistema dibuixat. Pintura plàstica per pintar la base.
Descripció de l'acció: Les nenes i nens, podran relacionar l'ecosistema amb un arbre típic a través de les boles de colors, i així identificar la vegetació i la fauna existents en els diferents ecosistemes.

Nom de l'acció: Trencaclosques dels 3 ecosistemes que podem trobar a l'APA Itacaré- Serra Grande.
Edat a qui va destinada: De 4 a 9 anys
Objectiu: Aprendre a diferenciar la mata, el manglar i el sistema dunar. Aprendre l'estructura bàsica de cada ecosistema.
Material: Peces de fusta o cartró gruixut. Pintura plàstica.
Descripció de l'acció: Joc per a estimular el coneixement dels diferents ecosistemes a través de formes i colors. Els infants trobaran al racó dels infants les peces del trencaclosques i espai per a muntar-lo.

Nom de l'acció: Laberint amb bola.
Edat a qui va destinada: A partir de 4 anys.
Objectiu: Estimular a les nenes i nens a relacionar un animal tant característic de la mata atlàntica com és el <i>mico-estrela</i> amb el seu aliment a través de la psicomotricitat.
Material: Caixa de fusta de 30cm x 30cm x 5cm Tapa transparent (plàstic dur) Talls de fusta de la mateixa alçada que la caixa. Bola petita Pintura
Descripció de l'acció: Les nenes i nens trobaran al racó de l'infant, la caixa de fusta a on a dins hi trobaran un laberint amb una bola i hauran de relacionar el dibuix del <i>mico-estrela</i> , que es trobarà a la part superior de la caixa amb un plàtan o alguna altre fruita que es trobarà dibuixada a la part inferior de la caixa. El fons de la caixa hi haurà un dibuix de l'hàbitat a on es troba el micu-estela, així les nenes i nens coneixeran l'hàbitat del <i>mico-estrela</i> .

Nom de l'acció: Joc de peces giratòries
Edat a qui va destinada: De 2 a 7 anys.
Objectiu: Relacionar vegetació, fauna i ecosistemes.
Material: 3 peces de fusta amb forma prismàtica 3 bars de ferro o de fusta llisa. Pintura
Descripció de l'acció: Aquest és un joc a on les nenes i nens, a través de fer girar les peces i fent concordar els colors, podran relacionar els diferents ecosistemes, un arbre amb un animal característic d'ell. Aquest joc constarà de les 3 barres, posades de costat, amb una peça prismàtica cada una, a on cada cara del prisma, tindrà un color i un ecosistema diferent, d'aquesta manera les nenes i nens a través de fer girar els prismes, podran relacionar colors i ecosistemes. Cada ecosistema i l'arbre i animal que va amb ell tindrà un color que el representa. Mata atlàntica – conduru – <i>mico-estrela</i> → color verd Manglar – mangue-vermelho – caranguejo-aratú → color marró Sistema dunar – juçara – careta → color taronja

5.2.2. CALENDARI D'EXECUCIÓ

Per portar a terme les accions descrites a l'apartat de fitxes d'accions, ens vam marcar un calendari:

Mes de Març: propostes d'accions.

Mes d'abril: estudi de la viabilitat de les accions amb agents experts (coordinadora de *l'Instituto Aliança*) i redacció de les fitxes de les accions.

Mes de maig:

- Trobada amb els joves del programa d'eco turisme i construcció de la ruta de darrere el centre.
- Esbós tríptics i plafons del centre. El disseny dels tríptics i plafons, els deixem a càrrec de la ONG, la qual un membre d'ella és dissenyador gràfic.
 - **Tríptic APA i bones pràctiques**
 - **Tríptic cultura**
 - **Plafó APA**
 - **Plafó Història i cultura**
 - **Plafó Mata Atlàntica**
 - **Plafó Manglar**
 - **Plafó restringa**

Mes de juny: desenvolupament de les accions del manual del visitant i el dossier del guia.

- **Dossier del guia**
- **Manual del visitant**

La resta de les accions es té previst que es desenvolupin un cop hi hagi fixada una data d'inauguració del centre.

5.2.3. ACCIONS DESENVOLUPADES

Document 1: Exemplar del tríptic de l'APA i ecosistemes de la zona

Aquest tríptic és només un exemplar, no és definitiu. Aquest document està redactat en català, en realitat es traduirà a diferent idiomes.

APA Itacaré-Serra Grande i APA Península de Marau

ICONES DE LES BONES PRACTIQUES:

- NO tirar papers
- NO agafar plantes
- Respectar la tranquil·litat dels animals (NO molestar als animals)
- Respectar els nius de les tortugues
- Anar per la trilla marcada
- NO anar amb vehicle motoritzat
- Escollir un guia acreditat/ professional
- Triar la millor hora per fer la ruta (protegir-se del sol)

LEGENDA

PRESERVAÇÃO

- ZPPV: ZONA DE PRESERVAÇÃO DA VIDA SILVESTRE
- ZPP: ZONA DE PROTEÇÃO PERMANENTE
- ZPA: ZONA DE PROTEÇÃO AMBIENTAL

CONSERVAÇÃO

- ZAF: ZONA AGRO-FLORESTAL
- ZCM: ZONA DE CILHA MARÍTIMA
- ZPV: ZONA DE PROTEÇÃO VISUAL

USO

- ZTE: ZONA TURÍSTICA ESPECIAL
- ZT1: ZONA TURÍSTICA 1
- ZT2: ZONA TURÍSTICA 2
- ZVT: ZONA DE VILA TURÍSTICA
- ZAG: ZONA DE AGRICULTURA
- ZOC: ZONA DE OCUPAÇÃO CONTROLADA
- ZOR: ZONA DE OCUPAÇÃO REGULADA
- NUA: NÚCLEO URBANO DE APOIO
- ZEP: ZONA DE EXPANSÃO PROTEGIDA
- ZUA: ZONA DE USO DIVERSIFICADO
- NUC: NÚCLEO URBANO CONSOLIDADO

instituto aliança

Tel. 5571 2107-7400
Fax. 5571 2107-7424

Tan l'APA Itacaré-Serra Grande com l'APA de Marau posseïxen un ric patrimoni natural, situat al litoral sud de l'estat de Bahia, format per diferents ecosistemes en el seu estat més verge, com manglars, cascades i salts d'aigües cristal·lines, rius, rierols, coralls i platges que proporcionen paisatges impressionants.

La Mata Atlàntica que cobreix la regió de l'APA posseïx un alt índex de biodiversitat, dels més alts de Brasil i del món, per això aquesta part de Mata Bahiana va ser declarada Patrimoni Natural de la Humanitat per la UNESCO, amb l'objectiu de protegir i afavorir-ne les iniciatives per la seva conservació i per un desenvolupament sostenible.

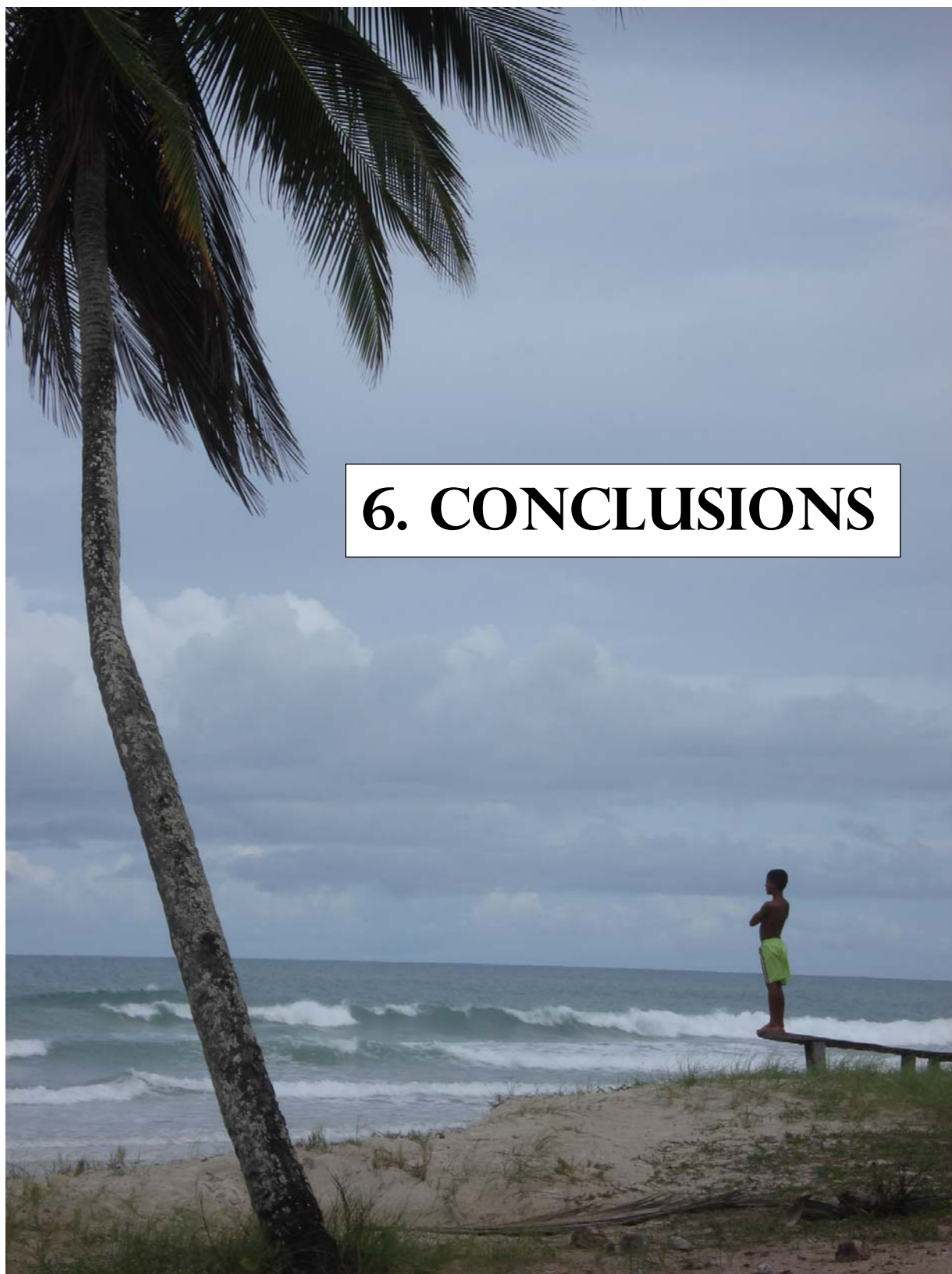
L'Àrea de Proteção Ambiental Itacaré-Serra Grande, ocupa un cinturó litoral de 6 km d'amplada per 28 km de llargada, amb una àrea d'aproximadament 16800 ha. Limita al nord amb la desembocadura del Rio Contas, al municipi d'Itacaré i al sud amb el Riu Sargi, al municipi d'Uruçuca.

L'APA de la Península de Marau és localitzada al sobre el poble d'Itacaré, amb una extensió total de 18.850 ha. La península es troba a la Costa del Dende, separant l'oceà Atlàntic a l'est del riu Marau i de la badia de Camamu a l'oest.

MATA ATLÀNTICA Es caracteritza per una alta pluviometria i altes temperatures. Les espècies arbòries que hi trobem creen un paisatge molt heterogeni. És actualment, l'ecosistema més important dins les Reserves Brasileires de Biosfera, tenint àrees amb una diversitat de fins a 456 espècies vegetals per hectàrea. Aquest és el segon ecosistema més amenaçat del planeta.

MANGLAR: és un bioma format per arbres i arbusts molt tolerants a la sal, que ocupen la zona intermareal propera a les desembocadures de rius a les latituds tropicals de la Terra. Els manglars tenen una enorme diversitat biològica degut a la seva alta productivitat, i s'hi troben nombroses espècies. Els manglars reben el seu nom dels arbres que els formen, els mangles*.

SISTEMA DUNAR: formacions sorrenques desprotegides del litoral on es desenvolupen comunitats vegetals característiques sent una àrea influenciada per factors ambientals, com marees, vents, pluges i onades, essent una regió dinàmica. Les dunes funcionen com a àrea de descans, d'alimentació, desovament i lloc de migració.

6. CONCLUSIONS

Ens trobem en un moment a on treure conclusions pot ser una equivocació precipitada, ja que el centre està en procés de construcció i no podem avaluar el funcionament de les accions proposades.

Un aspecte que podem considerar positiu i que compleix un dels objectius marcats, és l'implicació de la comunitat en el disseny i funcionament del centre, ja que la participació dels joves en la construcció de l'itinerari es va portar a terme amb gran motivació per part d'aquests. En aquell moment van veure que ells també formaven part del projecte. Un projecte que des de la població nativa es veu amb bons ulls, tenint en compte que ells son els primers que tenen ganes que arribi a la zona un turisme de qualitat i respectuós amb el medi ambient.

Per tal que el centre arribi a tot tipus de turisme, s'ha apostat per parlar del centre d'atenció al visitant i no del centre de sensibilització ambiental, ja que ens trobaríem que el principal visitant del centre seria el que ve amb la intenció de practicar un turisme ecològic, el que significa que ja és un turisme sensibilitzat de cares el respecte a la natura. Per aquesta raó es proposa que el centre s'anomeni "centro de atendimento ao visitante" poder arribar més fàcilment a tot tipus de visitant.

Com a conclusió final cal remarcar la necessitat de fer un seguiment del funcionament del centre i si és necessari adaptar el material proposat amb la intenció d'actualitzar tot el que fa referència a l'APA.

7. AGRAÏMENTS

A l'arribar a aquest punt, ens adonem que estem acabant d'enllestir el projecte de final de carrera i és difícil recordar a totes les persones que d'alguna manera o altre ens han ajudat al llarg de la realització d'aquest. A través de totes elles hem après i hem crescut com a persones.

El primer agraïment és per a la gent de l'*Instituto Aliança*, els quals han confiat i ens han acollit des del primer dia que vam arribar a terres brasileres, però amb un especial agraïment a en Fernando Santos, per la seva paciència i atenció en tots els temes referits a la nostra estada al país, a Ilana Cunha, que tot i la feina sempre ha acabat trobant un moment per reunir-nos. A en Leo, que com a educador del programa aliança en eco turisme ens ha ajudat a entendre més bé la situació. I a tots els joves que participen al programa de l'IA, que sempre ens han rebut amb els braços oberts, en especial atenció als joves de Serra Grande. Moltes gràcies a la Maiça de "Floresta viva" per la seva simpatia i energia, i a la Clàudia de "l'Instituto de Turismo de Itacaré", per totes les seves explicacions i per encomanar les ganes de treballar per a la població nativa.

Important no deixar-nos de donar les gràcies a la gent de "Mecenes da vida", per mostrar-nos que una passa és l'inici de tot canvi i passa a passa aconseguir viure en un món millor. És així com viuen en Salvador, la Valeria, la Jussara, en Tiago i en Zè junt amb tota la gent de la comunitat alfa. A l'Edilon, la Creusa i la Maeilis, per fer que cada somriure sigui una injecció d'energia, sense deixar-nos a tots els seus fills, filles i parents que han fet que la nostra estada per terres bahianes fos un descobriment a una nova manera de fer i d'entendre la vida. A en Sirilo, l'Abrahaun, en Gil, a tota la gent del condomini "Jardim de Olivia" i la "galera" de la "Cabana Tropical", per les seves aportacions desinteressades i la seva hospitalitat. A donha Otilia per rebre'ns a casa seva i mostrar-nos que la lluita per la nostra terra no s'ha d'abandonar mai, encara que passin els anys i apareguin nous reptes.

Continuant amb els agraïments, és el moment de recordar a aquells que ens han fet sentir vives des de la nostre arribada i durant la nostre estada a Pé de Serra, amb els que hem compartit molt bons moments i llargues reflexions, les quals en més d'una ocasió ens han servit com a diagnosi de la situació que es viu en aquestes terres, demostrant-nos que els coneixements no són sinònim de títols universitaris, màsters ni cursets, sinó que es crea amb l'experiència i l'observació. Per aquesta raó donem les gràcies molt especialment a Edilon Junior, l'Anaildo Roqué, l'Erasmo, en Marcos Cabeza, en Fernando, en Fabio i en Careca.

Moltes gràcies a la nostra tutora tècnica Rosa Maria Fraguell que a part de fer-nos un bon seguiment del projecte mentre estàvem a l'altra banda de l'Atlàntic, juntament amb Gisela Picanyol ens van ajudar a recopilar els papers necessaris per a presentar la sol·licitud a la beca Rigoberta Menchú per projectes de cooperació, que cedeix la Universitat de Girona.

Un especial agraïment a la gent de l'oficina verda, ja que són els culpables del nostre descobriment com a equip i sobretot a l'Eva Arbat, qui ens ha fet de guia, tutora, germana gran i sobretot d'amiga, sense ella aquest projecte no hauria estat possible.

Per acabar donem les gràcies a les nostres famílies, pares, mares, germans i germanes, els quals ens han ensenyat a fer servir les ales per volar i ens donen consells de com aterrar.

8. BIBLIOGRAFIA

Llibres i textos:

1. Câmara, I de G. **Breve historico da conservação da mata atlântica**. 2002nd ed. Brasil: C & Câmara, I de G Editores; 2005.
2. Campanili M, Prochnow M. **Mata atlântica- uma rede pela floresta, rede de ONG's da mata atântica**. 2003 2004;1.
3. Corson WH. **Manual global de ecologia**. Brasil: Augustus; 1996.
4. Lorenzi H. **Árvores brasileiras**. Brasil: ; 1998. .
5. Serviço Nacional de Aprendizagem Comercial. **Ética e meioambiente**. 2000;1:20.
6. Smith TM, Smith RL. **Ecologia** . 6º ed. España: Pearson educación; 2007.
7. Sousa V. **Programa de formação de agentes de desenvolvimento local**. 2004 2004:53.
8. Câmara, I de G. **Breve historico da conservação da mata atlântica**. 2002nd ed. Brasil: C & Câmara, I de G Editores; 2005. .
9. Campanili M, Prochnow M. **Mata atlântica- uma rede pela floresta, rede de ONG's da mata atântica**. 2003 2004;1.
10. Corson WH. **Manual global de ecologia**. Brasil: Augustus; 1996. .
11. Lorenzi H. **Árvores brasileiras**. Brasil: ; 1998. .
12. Serviço Nacional de Aprendizagem Comercial. **Ética e meioambiente**. 2000;1:20.
13. Smith TM, Smith RL. **Ecologia** . 6º ed. España: Pearson educación; 2007. .
14. Sousa V. **Programa de formação de agentes de desenvolvimento local**. 2004 2004:53.

Pàgines web:

1. **Restinga** [Internet] html. Brasil; c2008 [cited 2008 3/24]. Available from: <http://es.wikipedia.org/wiki/Restinga>.
2. **Manglar, enciclopedia wikipedia** [Internet]EE.UU; c2008 [cited 2008 3/21]. Available from: <http://es.wikipedia.org/wiki/Manglar>.
3. **Espècies de la Mata Atlàntica** [Internet] htm. Switzerland; c2008 [cited 2008 3/22]. Available from: <http://www.worldwildlife.org/wildworld/profiles/terrestrial/nt/nt0102-full.htm>.
4. **Mapa d'espècies en perill d'extinció** [Internet] html. Brasil; c2008 [cited 2008 3/28]. Available from: http://mapas.ibge.gov.br/fauna_2/viewer.htm.
5. **Mata Atlàntica** [Internet] html. Brasil; c2008 [cited 2008 3/22]. Available from: <http://www.apremar.org/mata-atlantica>.
6. **Conservació Internacional de Brasil** [Internet] html. Brasil; c2008 [cited 2008 3/25]. Available from: <http://www.conservacao.org/>.
7. **Conservació de les tartarugues** [Internet] html. Brasil; c2008 [cited 2008 5/13]. Available from: <http://www.projetotamar.org/>.
8. **Historia, cultura i conservació de la zona d'Itacaré** [Internet] html. Brasil; c2008 [cited 2008 3/22]. Available from: <http://www.itacare.com/>.
9. **Consell de Turisme i Medi Ambiente al municipi d'Uruçuca (COMTUR)** [Internet] html. Brasil; c2008 [cited 2008 3/28]. Available from: <http://comturusuca.blogspot.com/2007/10/ata-36-avaliacao-projeto-da-praa-serra.html>.
10. **Consell gestor de l'APA Itacaré-Serra Grande** [Internet] html. Brasil; c2008 [cited 2008 4/2]. Available from: <http://apa.itacare.com/>.
11. **Red Manglar Internacional** [Internet]Brasil; c2007 [cited 2008 29/5]. Available from: <http://www.redmanglar.org/redmanglar.php>.
12. **Mata Atlàntica** [Internet]Brasil; c2007 [cited 2008 3/7]. Available from: <http://www.ibama.gov.br/ecossistemas/mata-atlantica.htm>.

13. **Ecosistemes** [Internet] html. Brasil; c2007 [cited 2008 3/28]. Available from:
http://www.belli.com.br/ecoturismo/ecosistemas/eco_068.htm.
14. **Indicadors i dades bàsiques de Brasil 2006** [Internet] html. Brasil; c2007 [cited 2008 5/19].
Available from: <http://tabnet.datasus.gov.br/cgi/idb2006/matriz.htm>.
15. **Legislació de l'APA** [Internet] html. Brasil; c2007 [cited 2008 4/2]. Available from:
<http://semarh.com/>.
16. **Bioma de la Mata Atlàntica** [Internet] html. Brasil; c2006 [cited 2008 3/15]. Available from:
<http://www.colegiosaofrancisco.com.br/alfa/meio-ambiente-mata-atlantica/mata-atlantica-1.php>.
17. **Hotspots Mata Atlàntica** [Internet] html. Brasil; c2006 [cited 2008 5/22]. Available from:
<http://www.brazadv.com/tours/hotspots.htm>.